

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA WAZIRI MKUU

**TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA PROGRAMU YA KUENDELEZA SEKTA YA KILIMO
AWAMU YA PILI KWA MWAKA 2019/2020**

**DODOMA
SEPTEMBER, 2020**

YALIYOMO

1.0.	UTANGULIZI	6
2.0.	UTEKELEZAJI WA PROGRAMU YA KUENDELEZA SEKTA YA KILIMO, AWAMU YA PILI KWA MWAKA 2019/2020	7
2.1.	Eneo Kuu la Kwanza: Usimamizi Endelevu wa Maji na Ardhi	8
2.1.1	Kazi zilizofanyika na matokeo kwenye maeneo ya vipaumbele	8
2.1.1.1	Mpango wa Matumizi ya Ardhi na Usimamizi wa Mabwawa:-	8
2.1.1.2	Maendeleo ya Miundombinu ya Umwagiliaji.....	9
2.1.1.3	Usimamizi na Uendeshaji wa Skimu za Umwagiliaji.....	10
2.1.1.4	Kuendeleza vyanzo vya maji na malisho kwa ajili ya mifugo na uvuvi	11
2.1.1.5	Kukuza matumizi ya teknolojia ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi	12
2.1.2	Mafanikio yaliyopatikana	12
2.2.	Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	14
2.3.	Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Kuongeza Thamani.....	23
2.3.1.1	Kuendeleza upatikanaji wa soko kwa bidhaa zote za kipaumbele za mazao	23
2.3.1.2	Kuendeleza upatikanaji wa soko kwa ajili ya uvuvi na bidhaa za mifugo	24
2.3.1.3	Maendeleo ya usindikaji na kuongeza thamani ya mazao, mifugo na bidhaa za uvuvi	25
2.4.	Eneo Kuu la Nne: Uwezeshi wa Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	27
3.0.	USHIRIKI WA SEKTA BINAFSI NA ASASI ZA KIRAIA.....	32
3.1.	Zao la Chai	32
3.2.	Zao la Korosho.....	33
3.3.	Zao la Tumbaku	33
3.4.	Zao la Pamba.....	33
3.5.	Zao la Mahindi.....	33
3.6.	Zao la Pareto.....	34
3.7.	Zao la Mpunga	34

3.8.	Zao la Muhogo	34
3.9.	Zao la Kahawa	34
3.10.	Zao la Alizeti.....	35
3.11.	Mazao ya Bustani.....	35
3.12.	Viwanda vya Kuongeza Thamani Mazao ya Kilimo.....	35
4.0.	USHIRIKI WA WASHIRIKA WA MAENDELEO: MIRADI NJE YA MFUMO WA BAJETI.....	36
4.1	Mradi wa <i>Support Towards Operationalization of The SADC Regional Agricultural Policy (STOSAR)</i> ...	37
4.2	Mradi wa <i>Strengthening Planning and Implementation of District Agricultural Development Plan Using SHEP APPROACH (TANSHEP)</i>	37
4.3	Mradi wa <i>Capacity on Development on Data Collection, Analysis and Data –Based Reporting Under ASDP (ARDS)</i>	37
4.4	Mradi wa <i>Sustainable Agriculture Kigoma Regional (SAKIRP)</i>	37
4.5	Mradi wa <i>Rapid Response Implementation Support (RARIS)</i>	38
4.6	Mradi wa <i>Agri-connect</i>	39
4.7	Mradi wa Kupunguza Upotevu wa Nafaka baada ya Kuvuna	39
4.8	Mradi wa Chai (Chai Project)	39
4.9	Programu ya Kuimarisha Ushindani na Upatikanaji wa Soko (MARK-UP)	40
4.10	Mradi wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (SWIOFish) 40	
4.11	Mradi wa usimamizi wa samaki wanaopatikana katika tabaka la juu la maji	41
4.12	Mradi wa kuandaa Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Uvuvi	41
5.0.	CHANGAMOTO NA UTATUZI KATIKA UTEKELEZAJI WA ASDP II	42
6.0.	HITIMISHO.....	45

VIFUPISHO

ACT	Agricultural Council of Tanzania
AGITF	Agricultural Inputs Trust Fund
AGRA	Alliance for a Green Revolution in Africa
AMCOS	Agricultural Marketing Co-operative Societies
ANSAF	Agricultural Non-State Actors Forum
ARDS	Agricultural Routine Data System
ASC	Agricultural Sector Steering Committee
ASCG	Agricultural Sector Consultative Group
ASDP II	Agricultural Sector Development Programme Phase II
ASLMs	Agricultural Sector Lead Ministries
ATMIS	Agriculture Trade Management Information System
BBSRC	Biotechnology and Biological Sciences Research Council
BMGF	Bill & Melinda Gates Foundation
BPS	Bulk Procurement System
BRELA	Business Registrations and Licensing Agency
CAADP	Comprehensive Africa Agriculture Development Programme
CAMARTEC	Centre for Agricultural Mechanization and Rural Technology
CBPP	Contagious Bovine Pleuropneumonia
CPB	Cereals and Other Produce Board of Tanzania
CPU	Central Pulping Unit
DADPs	District Agricultural Development Plans
EPZA	Export Processing Zones Authority
ERPP	Expanded Rice Production Project
FAO	Food and Agriculture Organization
FCS	Foundation for Civil Society
FRS	Farmers Registration System
FYDP II	Five Years Development Plan Phase II
HORTI	Horticultural Research & Training Institute
JICA	Japan International Cooperation Agency
KACU	Kahama Cooperative Union Ltd.
KATC	Kilimanjaro Agricultural Training Centre
KATRIN	Kilombero Agricultural Training and Research Institute
LITA	Livestock Training Agency
LMU	Livestock Multiplication Unit
LTPP	Long Term Perspective Plan
MARK-UP	Market Access Upgrade Programme
MATI	Ministry of Agriculture Training Institute
NAIC	National Artificial Insemination Centre
NEMC	National Environment Management Council
NFRA	National Food Reserve Agency

NIC	National Insurance Corporation
NSI	National Sugar Institute
OTS	Online Trading System
PCT	Pyrethrum Company of Tanzania
RARIS	Rapid Response Implementation Support
SAGCOT	Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania
SCAJ	Specialty Coffee Association of Japan
SCALGA	Strengthen the Coordination of ASDP-II by Local Government Authorities
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
SMEs	Small and medium-sized enterprises
STOSAR	Support Towards Operationalization of The SADC Regional Agricultural Policy
TACRI	Tanzania Coffee Research Institute
TADB	Tanzania Agricultural Development Bank
TAFIRI	Tanzania Fisheries Research Institute
TAFSIP	Tanzania Agriculture and Food Security Investment Plan
TAHA	Tanzania Horticultural Association
TAN-AIM	Tanzania Agricultural Investment Mapping
TANEPS	Tanzania National Electronic Procurement System
TANIPAC	Tanzania Initiative for Preventing Aflatoxin Contamination
TANSHEP	Tanzania Smallholder Horticulture Empowerment and Promotion
TARI	Tanzania Agricultural Research Institute
TDV	Tanzania Development Vision
TFRA	Tanzania Fertilizer Regulatory Authority
TFS	Tanzania Forest Services
TIRDO	Tanzania Industrial Research and Development Organization
TMX	Tanzania Mercantile Exchange
TORITA	Tobacco Research Institute of Tanzania
TPRI	Tropical Pesticides Research Institute
TPSF	Tanzania Private Sector Foundation
TSHTDA	Tanzania Smallholder Tea Development Agency
TVLA	Tanzania Veterinary Laboratory Agency
UNDP	United Nations Development Programme
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
USAID	United States Agency for International Development
WFP	World Food Programme
WRRB	Warehouse Receipts Regulatory Board

1.0. UTANGULIZI

Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*Agricultural Sector Development Programme Phase Two - ASDP II*) inaweka msukumo kwenye maendeleo ya kilimo nchini kwa kuzingatia vipaumbele vya maendeleo vilivyoainishwa katika Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025 (*Tanzania Development Vision 2025 - TDV 2025*); Mpango wa Taswira ya Muda Mrefu wa Taifa wa mwaka 2012 - 2025 (*Long Term Perspective Plan - LTPP 2012 - 2025*); Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano Awamu ya Pili (*Five Year Development Plan Phase Two-FYDP II 2016 - 2021*); Mpango wa Taifa wa Uwekezaji kwenye Kilimo na Usalama wa Chakula (*Tanzania Agriculture and Food Security Investment Plan - TAFSIP*); Mkakati wa Kuendeleza Sekta ya Kilimo (*Agricultural Sector Development Strategy - ASDS*) na Ilani ya CCM kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2015. Programu hii ni ya miaka 10 kuanzia mwaka 2018/19 hadi 2028/29. Malengo makuu ya Programu ni kuleta mageuzi katika sekta ya kilimo (kilimo, mifugo na uvuvi) ili kuongeza uzalishaji na tija, kufanya kilimo kiwe cha kibiashara zaidi na kuongeza pato la wakulima wadogo kwa ajili ya kuboresha maisha yao, uhakika wa usalama wa chakula na lishe na kuchangia katika pato la Taifa.

Fedha zilizoainishwa kwa ajili ya utekelezaji wa awamu ya kwanza ya Programu kwa miaka mitano ni shilingi **13,819,077,626,470**. Fedha hizo zimepangwa kutumika katika maeneo makuu manne ya programu ambayo ni Matumizi Endelevu ya Ardhi na Maji (asilimia 15); Kuongeza tija na Faida katika Kilimo (asilimia 58); Biashara na Kuongeza Thamani (asilimia 26) na Uwezeshaji wa Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini (asilimia 1). Programu inatekelezwa kwa pamoja na Serikali, Washirika wa Maendeleo na Sekta Binafsi kwa uwiano wa kuchangia gharama kwa asilimia 41 (Serikali na Washirika wa Maendeleo) na asilimia 59 (Sekta Binafsi). Katika mwaka wa pili wa utekelezaji (2019/2020), Programu ilihitaji shilingi 2,538,618,188,716 ambapo mchango wa Serikali na Washirika wa Maendeleo ulitarajiwa kuwa shilingi 1,040,833,457,374 na mchango wa Sekta Binafsi shilingi 1,497,784,731,342.

Kwa upande wa Serikali, Programu hii inatekelezwa na Wizara tano za sekta ya kilimo (ASLMs) ambazo ni Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Wizara ya Kilimo, Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Wizara ya Viwanda na Biashara, Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi na Wizara ya Maji. Vilevile, programu inatekelezwa na Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kupitia Jeshi la Magereza na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kupitia Jeshi la Kujenga Taifa.

Katika mwaka 2019/2020 Wizara za sekta ya kilimo (ASLMs), Sekretarieti za Mikoa, na Mamlaka za Serikali za Mitaa zilidhinishwa jumla ya Shilingi **489,711,632,430** ambazo ni sawa na asilimia 47 ya fedha zilizopangwa kutumika katika Mpango huo kutoka Serikalini na Washirika wa Maendeleo. Aidha, katika fedha zilizoidhinishwa, Shilingi **333,714,141,205** sawa na asilimia 68 ni fedha za ndani na Shilingi **155,997,491,225** sawa na asilimia 32 ni fedha za nje (Jedwali Na.1).

Miradi ya Washirika wa Maendeleo inayotekelezwa nje ya mfumo wa bajeti ina thamani ya takribani Shilingi **277,615,631,444**. Fedha hizo zikijumuishwa na zilizo katika bajeti ambazo ni Shilingi **155,997,491,225** zinafanya jumla ya fedha zilizoidhinishwa na

Washirika wa Maendeleo kuwa Shilingi **433,613,122,669**. Kiasi hiki kinafanya jumla ya fedha zilizotengwa na Serikali na Washirika wa Maendeleo kwa mwaka 2019/2020 katika kutekeleza ASDPIL kufikia shilingi **923,324,755,099** sawa na asilimia 89 ya mahitaji ya Programu kwa mwaka wa pili.

Sekta Binafsi imewekeza takribani Shilingi **363,156,660,391** kwa mwaka 2019/2020 kwa ajili ya kutekeleza Programu. Uwekezaji huo ni sawa na asilimia 24 ya uwekezaji uliohitajika kutoka Sekta Binafsi kwa mwaka 2019/2020. Sehemu kubwa ya uwekezaji huo ulifanyika katika eneo la kukuza biashara na kuongeza thamani ya mazao ya kilimo, mifugo na uvuvi.

2.0. UTEKELEZAJI WA PROGRAMU YA KUENDELEZA SEKTA YA KILIMO, AWAMU YA PILI KWA MWAKA 2019/2020

Katika mwaka 2019/2020 Shilingi **489,711,632,430** ziliidhinishwa kwenye bajeti za Wizara za Kisekta, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kutekeleza maeneo makuu ya Programu zikiwa ni fedha za maendeleo (Jedwali Na. 1). Jumla ya shilingi **288,875,916,938** zilitolewa sawa na asilimia 59 ya fedha zilizoidhinishwa. Kati ya fedha hizo Shilingi **210,443,300,049** zilitumika sawa na asilimia 73 ya fedha zilizotolewa. Aidha, kiasi cha Shilingi **4,799,687,766** zilitolewa na kutumika kwenye utekelezaji kwenye maeneo makuu tofauti ya programu kutoka kwenye fedha za matumizi mengineyo hususan kwenye Sekta ya Mifugo. Hii inafanya jumla ya fedha iliyotolewa na kutumika kuwa Shilingi **215,242,987,815**.

Jedwali Na 1: Mpango na Matumizi ya Fedha Kwenye Maeneo Makuu ya Programu

Maeneo Makuu ya ASDPIL	Fedha zilizoidhinishwa kwa kipindi cha Mwaka 2019/2020			Fedha zilizotolewa kwa kipindi cha Mwaka 2019/2020			Fedha zilizotumika kwa kipindi cha Mwaka 2019/2020		
	Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)	Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)	Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)
Kwanza: Usimamizi na Matumizi Endelevu	17,029,325,404	50,201,732,793	67,231,058,197	3,470,598,024	26,599,709,959	30,070,307,983	2,486,217,962	24,070,386,177	26,556,604,139
Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	96,397,215,705	10,290,469,960	106,687,685,665	22,148,567,806	1,228,361,926	23,376,929,732	21,942,159,806	1,228,361,926	23,170,521,732
Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Kuongeza Thamani ya Mazao	208,088,253,538	84,376,703,000	292,464,956,538	180,837,237,288	50,849,729,825	231,686,967,113	122,003,014,196	35,036,564,872	157,039,579,068
Eneo Kuu la Nne: Uwezeshi wa Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	12,199,346,558	11,128,585,472	23,327,932,030	2,279,829,450	1,461,882,659	3,741,712,109	2,221,156,450	1,455,438,659	3,676,595,109
Jumla	333,714,141,205	155,997,491,225	489,711,632,430	208,736,232,568	80,139,684,370	288,875,916,938	148,652,548,414	61,790,751,635	210,443,300,049

Utekelezaji umefanyika kupitia miradi na kazi mbalimbali katika maeneo yote makuu; na Maeneo ya Uwekezaji ya Kipaumbele kumi na nane kati ya ishirini na nne kwenye Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo (Jedwali Na. 2, Kiambatisho 4-6).

Jedwali Na. 2: Idadi ya Maeneo ya Vipaumbele ya Uwekezaji ASDPII 2019/2020

Na.	Eneo Kuu la Program	Vipaumbele vilivyoguswa na utekelezaji	Vipaumbele vilivyopo
1	Matumizi Endelevu wa Ardhi na Maji	4	6
2	Kuongeza Tija na Faida kwenye Kilimo, Mifugo na Uvuvi	5	6
3	Kukuza Biashara na Kuongeza Thamani ya Mazao	3	3
4	Kuwezesha Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	6	9
	Jumla	18	24

2.1. Eneo Kuu la Kwanza: Usimamizi Endelevu wa Maji na Ardhi

Katika kutekeleza Eneo Kuu la Kwanza la ASDP II, jumla ya Shilingi **67,231,058,197** zilipangwa katika bajeti za Wizara za Sekta ya Kilimo, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa kipindi cha mwaka 2019/2020. Kati ya fedha hizo Shilingi **17,029,325,404** ni fedha za ndani ambazo ni sawa na asilimia **25** na Shilingi **50,201,732,793** ni fedha za nje sawa na asilimia **75** (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 1). Kiasi cha fedha zilizotengwa kwenye eneo hili ni sawa na asilimia **14** ya fedha iliyopangwa kwenye maeneo yote makuu ya programu. Hadi Juni 2020, fedha zilizotolewa zilikuwa ni shilingi **30,070,307,983** ambapo shilingi **3,470,598,024** ni fedha za ndani na shilingi **26,599,709,959** ni fedha za nje. Fedha zilizotolewa ni sawa na asilimia **45** ya fedha zilizotengwa (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 2).

Katika kipindi hicho, shilingi **26,556,604,139** zilitumika sawa na asilimia **88** ya fedha zilizotolewa ambapo shilingi **2,486,217,962** ni fedha za ndani na shilingi **24,070,386,177** ni fedha za nje (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 3). Fedha zilizotolewa na kutumika kwenye eneo hili zinajumuisha shilingi **1,600,000,000** zilizotolewa na Wakala wa Misitu Tanzania (TFS) kwa ajili ya upimaji na uandaaji hati kwenye maeneo ya pembezoni mwa hifadhi za misitu kwa kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi.

2.1.1 Kazi zilizofanyika na matokeo kwenye maeneo ya vipaumbele

Kazi zilizofanyika na matokeo katika eneo kuu la matumizi endelevu ya ardhi na maji zililenga kwenye maeneo matano ya kipaumbele ya uwekezaji ambapo maeneo na baadhi ya kazi zilizofanyika ni kama ifuatavyo:-

2.1.1.1 Mpango wa Matumizi ya Ardhi na Usimamizi wa Mabwawa:-

- Kupima maeneo na Kutoa Hati za HakiMiliki za Kimila**
Vipande vya ardhi vilipimwa na Hati za Hakimiliki za Kimila 38,025 zimeandaliwa na kutolewa katika wilaya za Kilombero (9,154), Ulanga (14,418) Malinyi (11,925), Korogwe (250), Kibondo (1,768), Bunda na Tarime (260) na Muheza (250).
- Upimaji na Uhakiki wa Ardhi**
Vipande vya ardhi 703 vimepimwa katika wilaya ya Muheza (222), Mvomero (131) na Monduli (350) na mashamba 43 ya uwekezaji yenye ukubwa wa hekta 124,924.13 yamehakikiwa katika mkoa wa Tanga ambapo taratibu za kupanga matumizi ya hekta 27,007.60 katika eneo hilo zinaendelea.
- Kuandaa Mpango wa Matumizi ya Ardhi**

Mipango ya Matumizi ya Ardhi ya vijiji 98 imeandaliwa katika Halmashauri za Wilaya za Nyasa (3), Mbinga (3), Songea (3), Namtumbo (3), Ruangwa (3), Liwale (2), Lindi (4), Kilindi (3), Handeni (2), Babati (18), Kasulu (4), Tarime (8), Monduli (10), Geita (4), Biharamulo (2), Uyui (2), Chalinze (4), Gairo (4), Mpwapwa (3), Simanjiro (1) na Iringa (2) Halmashauri ya Mji Bunda (8). Aidha uandaaji wa Mipango ya Matumizi ya Ardhi katika vijiji 14 unaendelea katika Halmashauri ya Wilaya ya Mvomero na Morogoro. Pia maandalizi ya rasimu ya Mpango Kabambe wa Taifa wa Matumizi Bora ya Ardhi ya Kilimo (2020/21 – 2035/36) yamekamilika.

iv. **Ujenzi wa Ofisi za Ardhi za Halmashauri**

Ili kuimarisha usalama wa nyaraka mbalimbali za ardhi zikiwemo Hati za Hakimiliki za Kimila, Serikali imeanza kujenga na kukarabati ofisi za ardhi za Halmashauri. Ujenzi wa ofisi ya Ardhi ya Halmashauri ya Kilombero umefikia asilimia 90, Ulanga asilimia 70 na Malinyi asilimia 60 na ukarabati wa jengo la Baraza la Ardhi katika Halmashauri ya Wilaya ya Kilombero umekamilika.

v. **Kutambua, Kugawa na Kutangaza Maeneo ya Malisho**

Mashamba nane ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi yenye ukubwa wa hekta 23,066.94 yamepimwa na kuwekwa alama. Mashamba hayo ni Hangangadinga (4,200), Mahukuru Lilahi (3,100), Chibe (2,054), Shishiyu (3,170), Mkwese (5,036), Kinyangiri (3,419.94), Nachingwea (1,497) na Kelema (590). Zoezi la upimaji linaendelea kwa mashamba yaliyobaki. Pia, Halmashauri za Wilaya zimeitikia wito wa kutenga maeneo kwa ajili ya malisho ambapo jumla ya hekta 62,000 zimetengwa na hivyo kufanya eneo lililotengwa kuwa hekta milioni 2.85. Kati ya hizo hekta 108,427.49 zimepimwa.

vi. **Usimamizi wa Uvunaji na Matumizi Endelevu ya Rasilimali za Maji**

Jumuiya 25 za watumiaji maji kupitia Bodi za Maji na Mabonde ya Rukwa (tatu), Kati (mbili), Rufiji (moja), Ziwa Victoria (mbili), Ruvuma (mbili), Pangani (13) na Nyasa (mbili) zimeundwa; Jumuiya 53 zimejengewa uwezo wa usimamizi wa rasilimali za maji; vitendea kazi ikijumuisha pikipiki 100 na baiskeli 105 vimenunuliwa kwa ajili ya Jumuiya zilizoundwa na Bodi ya Maji ya Bonde la Wami/Ruvu kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Morogoro imechimba visima vinne na kusanifu mabirika matano kwa ajili ya kunyweshea mifugo. Ujenzi wa ofisi za maji za Bonde la Kati umefikia asilimia 99, Ruvuma na Pwani ya Kusini, asilimia 95, Ziwa Rukwa, asilimia 70, Ziwa Nyasa, asilimia 65, Rufiji Makao Makuu, asilimia 30, Rufiji Kimani na Mkoji, asilimia 85, na Wami Ruvu, asilimia 60.

2.1.1.2 Maendeleo ya Miundombinu ya Umwagiliaji

a) **Kukamilisha ujenzi wa miradi ya umwagiliaji na miundombinu**

Miundombinu ya skimu za umwagiliaji 21 imejengwa na kukarabatiwa ambapo skimu za umwagiliaji tisa za Njage (Simanjiro), Mwalunili (Igunga), Kwemgiriti na Kituani Mwenzae (Lushoto), Soko (Moshi), Katela Ntaba na Mbaka (Busokelo), Nanganga na Kiongowelee zimekamilika; ujenzi wa skimu saba umefikia wastani wa asilimia 78 ikiwemo Kinyope – Lindi, Mwisu – Korogwe, Nyatwali na Maliwanda – Bunda, Nyida – Shinyanga, Mwamkulu – Igunga na Orumwi (Moshi) na ukarabati wa skimu tano za Msolwa

Ujamaa umefikia asilimia 42, Njage, asilimia 92, Kigugu, asilimia 50, Mvumi, asilimia 94, na Shamba la Kilangali kupitia mradi wa ERPP, asilimia 52. Vilevile, ukarabati wa barabara mbili za mashambani za skimu ya Njage/Kilombero (kilomita saba) na skimu ya Mvumi/Kilosa (kilomita nane) unaendelea na umefikia wastani wa asilimia 50 na inategemewa kukamilika kabla ya Desemba 2020. Aidha, ujenzi wa skimu ya umwagiliaji ya Dakawa (Mvomero) yenye ukubwa wa hekta 2,000 (Picha 1) na ukarabati wa njia za umwagiliaji katika Wilaya ya Same (kilomita 1.8) umekamilika.

Picha 1: Sehemu ya miundombinu iliyojengwa kwenye Skimu ya Dakawa

2.1.1.3 Usimamizi na Uendeshaji wa Skimu za Umwagiliaji

i. Mafunzo endelevu ya miradi ya kilimo cha umwagiliaji na miundombinu yake

Wakulima 2,632 (wanaume 1,792, wanawake 840) kutoka skimu za umwagiliaji 35 zilizopo katika Halmashauri za Wilaya za Kilosa (12), Mvomero (nne), Kilombero (sasa Mlimba) (9), Morogoro (tano), Ulanga (tatu) na Malinyi (mbili) walipatiwa mafunzo ya kilimo shadidi cha mpunga kupitia mashamba darasa yapatayo 320 na njia ya mkulima kwa mkulima; kusambaza mbegu bora za mpunga na mbolea kwa ajili ya kilimo shadidi cha mpunga kwa wakulima 6,631 kutoka Kilosa (2,419), Mvomero (1,430), Kilombero/Mlimba (247); Morogoro (225) na Ulanga (2,310); kutoa mafunzo kwa vikundi vya wakulima vyenye jumla ya wanachama 50 kuhusu uendeshaji endelevu wa mradi wa kilimo cha umwagiliaji katika vijiji vya Mabilioni, Jipe, Makuyuni na Kambi ya Simba katika Wilaya ya Same.

ii. Ununuzi wa mitambo kwa ajili ya Tume ya Taifa ya Umwagiliaji

Mitambo 12 imenunuliwa kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji (Picha Na. 1-3). Mitambo iliyopokelewa ni *excavator - CAT* (moja), *motor Grader- CAT* (moja), *Tipper dump- Fuso Mitsubishi* (nne), *Low bed – Fuso Mitsubishi* (moja), *Tractor Truck-for Low bed* (moja) *water bowsers* (mbili), *Roler Compactor* (moja) na *Bulldozer* (moja).

Picha 2: Moja ya mitambo mipya ya NIRC Kilangali

Picha 3: Malori yenye uwezo wa kubeba na kushusha (Tipper)

Picha 4: Moja ya mtambo kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji

- 2.1.1.4 Kuendeleza vyanzo vya maji na malisho kwa ajili ya mifugo na uvuvi**
i. Ujenzi wa mabwawa na uchimbaji visima kwa ajili ya mifugo

Ukarabati wa Bwawa la Mbangala lililopo mkoani Songwe umefika asilimia 32, Kimokoa, asilimia 35 na Narakauo, asilimia 40 Mkoani Manyara, Chamakweza asilimia 40, Mkoani Pwani na uchimbaji wa visima 2 vya Mpapa, Manyoni Mkoani Singida na Usolanga, Iringa Vijijini Mkoani Iringa umefikia asilimia 60.

ii. Ujenzi wa mabwawa ya kufugia Samaki

Mabwawa mawili ya kufugia samaki yamejengwa katika Halmashauri ya Wilaya ya Songwe na Halmashauri ya Mji Mbulu.

iii. Maeneo ya malisho ya mifugo

Hekta 2,818,687.17 zimetengwa ambapo hekta 108,427.49 zimepimwa katika Halmashauri za Wilaya; na kuanzishwa kwa mashamba darasa 20 ya malisho Monduli (matano) na Singida (15).

2.1.1.5 Kukuza matumizi ya teknolojia ya kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi

- i. Taarifa za Tafiti za Athari ya Mazingira na Jamii pamoja na Uchunguzi wa Ikolojia (*Ecological Survey*) kwenye skimu ya umwagiliaji ya Mbogo na Komtonga zimekamiliwa na kuwasilishwa Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC) kupitiwa na kuidhinishwa.
- ii. Mwongozo wa Kilimo kinachohimili Mabadiliko ya Tabianchi umeandaliwa na kusambazwa kwa wadau 3,000 kupitia maadhimisho ya Siku ya Chakula Duniani Singida na Zanzibar; kutoa elimu ya usimamizi wa mazingira na njia za kudhibiti athari za mabadiliko ya tabianchi kwa wadau wa kilimo 4,000; kuendesha warsha ya kukuza uelewa wa usimamizi endelevu wa ardhi ya Bonde la Ziwa Nyasa; na kutoa mafunzo kwa vikundi vya wakulima kuhusu uandaaji wa bustani za miche ya miti, utengenezaji wa mizinga ya nyuki, uhifadhi wa misitu; njia bora za kilimo na usimamizi wa mashamba ya ngano na korosho. Jumla ya wawezeshaji 84 wa Sekta ya Mifugo wamepatiwa mafunzo ya *Climate Smart Agriculture* kutoka katika mikoa ya Singida na Dodoma.

2.1.2 Mafanikio yaliyopatikana

Baadhi ya mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na:-

- i. Kuongezeka kwa eneo la kilimo cha umwagiliaji kutoka hekta 461,326 mwaka 2015/16 hadi hekta 694,715 katika msimu wa 2019/20 sawa na ongezeko la asilimia 50.6;
- ii. Kupungua kwa migogoro ya matumizi ya ardhi na maji miongoni mwa watumiaji wakiwemo wakulima na wafugaji kutokana na afua mbalimbali za upimaji na urasimishaji wa ardhi zilizotekelezwa;
- iii. Kuboreshwa na kusogezwa kwa huduma za ardhi karibu na wananchi kupitia uanzishwaji wa Ofisi za ardhi katika mikoa 26;
- iv. Kuongeza uelewa kwenye usimamizi, utekelezaji na uendelezaji wa miradi ya skimu za umwagiliaji kupitia mafunzo na warsha zilizofanyika;
- v. Kuimarika kwa shughuli za uchumi na kijamii katika maeneo yaliyokuwa na migogoro ya matumizi ya ardhi katika maeneo ya hifadhi/mapori katika vijiji 920 kati ya 975 kutokana na utatuzi wa migogoro ya muda

- mrefu. Aidha, migogoro ya matumizi ya ardhi 1,544 ilitatuliwa kiutawala nchi nzima; na
- vi. Kuimarika kwa hali ya uwekezaji kutokana na kuwezesha upatikanaji wa ardhi kwa ajili ya uwekezaji ambapo hekta 854,821.59 zimetengwa kwa ajili ya uwekezaji wa viwanda vikubwa, vya kati na vidogo katika Halmashauri mbalimbali nchini.

Picha 5: Ujenzi wa mfereji na shamba la mpunga-Skimu ya Mvumi (Kilosa)

Picha 6: Mfereji mkuu skimu ya Msolwa Ujamaa (Kilosa)

Picha 7: Mfereji mkuu shamba la mbegu Kilangali (Kilombero)

2.2. Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi

Lengo la eneo hili ni kuongeza kiwango cha uzalishaji wenye tija ambapo mkulima atatumia eneo dogo na kupata mavuno mengi zaidi na kwa kutumia gharama ndogo, kupata soko na kuimarisha mnyororo wa thamani za bidhaa. Maeneo ya kipaumbele ni pamoja na kuimarisha huduma za ugani, huduma za mafunzo (mazao, mifugo na uvuvi), kuboresha upatikanaji wa pembejeo kwa ajili ya mazao, mifugo na uvuvi na huduma za afya ya mimea na mifugo, utafiti na maendeleo, kuimarisha na kuongeza matumizi ya zana bora (mazao, mifugo na uvuvi) na kuboresha usalama wa chakula na lishe.

Katika kutekeleza eneo hili, jumla ya Shilingi **106,687,685,665** zilipangwa katika bajeti za Wizara za Sekta ya Kilimo, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ambapo Shilingi **96,397,215,705** ni fedha za ndani sawa na asilimia 90 na Shilingi **10,290,469,960** ni fedha za nje sawa na asilimia 10 (*Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 1*). Kiasi cha fedha zilizotengwa kwenye eneo hili ni sawa na asilimia **22** ya fedha zilizopangwa kwenye maeneo yote makuu ya programu.

Hadi Juni 2020, fedha zilizotolewa zilikuwa Shilingi **23,376,929,732** sawa na asilimia **22** ya fedha zilizopangwa katika kipindi cha mwaka 2019/2020. Jumla ya shilingi **23,170,521,732** zilitumika ambazo ni sawa na asilimia **99** ya fedha zilizotolewa (*Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 2-3*).

2.2.1 Kazi zilizofanyika na matokeo kwenye maeneo ya vipaumbele

Kazi zilizofanyika na matokeo katika eneo kuu la Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi zililenga kwenye maeneo matano ya kipaumbele ya uwekezaji ambapo maeneo na baadhi ya kazi zilizofanyika ni kama ifuatavyo:

2.2.1.1 Kuimarisha huduma za ugani na mafunzo ya stadi

- i. Wakulima 2,632 (wanaume 1,792 na wanawake 840) wamepatiwa mafunzo ya kilimo shadidi kupitia mbinu ya Mkulima kwa Mkulima kwenye mashamba ya mfano 320 katika skimu 35 za umwagiliaji katika Halmashauri ya Wilaya ya Kilosa (12), Mvomero (4), Kilombero (sasa Mlimba) (9), Morogoro (5), Ulanga (3) na Malinyi (2). Aidha, wakulima 6,631 (Kilosa 2,419); Mvomero (1,430); Kilombero (sasa Mlimba) (247), Morogoro (225) na Ulanga (2,310) walipatiwa mbegu bora za mpunga na mbolea na kuweza kutekeleza kwa vitendo kilimo shadidi cha mpunga.
- ii. Mamlaka ya Udhhibiti wa Mbolea Tanzania imetoa mafunzo ya kuwajengea uwezo wakaguzi 31 kutoka katika Halmashauri na Sekretarieti za Mikoa ya Ruvuma, Njombe, Songwe, Mara, Pwani, Tanga, Kilimanjaro na Kigoma.

Picha 8: Wakulima wakiwa mafunzoni kwenye shamba la mkulima mdogo

- iii. Elimu ya mafunzo rejea na maarifa mapya kuhusu uzalishaji wa kibiashara imetolewa kwa wadau 8,158 katika Halmashauri 25 wakiwemo wafugaji 6,030 maafisa ugani 471, wanafunzi wa shule za sekondari na msingi 1,433, wakuu wa shule za sekondari na msingi 87 na Maafisa Watendaji wa Kata na Vijiji 137.
Ukarabati mkubwa umefanyika katika hosteli 10 katika kampasi za Wakala wa Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo (LITA), madarasa matatu, kumbi mbili za mihadhara, maabara mbili, maktaba mbili na kujenga vyoo vipya vitatu vya wanafunzi. Pia, wachunaji ngozi 735 na wataalam wa mifugo 94 wamejengewa uwezo kuhusu uchunaji bora wa ngozi unaozingatia mahitaji ya soko katika Mikoa nane. Vilevile, wafugaji na wadau 115,979 wamepatiwa elimu ya ufugaji bora wa kibiashara kupitia maonesho ya Sabasaba (25,200), Nanenane (75,089) na Siku ya Chakula Duniani (15,670).
- iv. Huduma za ugani juu ya uvuvi endelevu, uhifadhi bora wa mazao ya uvuvi, ufugaji bora wa samaki na umuhimu wa uanzishaji wa vyama vya ushirika zimetolewa kwa wadau 3,266.
- v. Udahili wa wanafunzi 2,500 umefanyika katika vyuo 14 vya mafunzo ya kilimo vya MATI Maruku, Mubondo, Tumbi, Ukiriguru, Mlingano, Ilonga, Mtwara, Igurusi, Uyole, NSI, KATRIN, KATC Moshi, HORTI Tengeru na Inyala.
- vi. Kupitia mradi wa TANIPAC, mafunzo ya udhibiti wa sumu kuvu yametolewa kwa wakufunzi 45 kutoka katika vyuo 24 vya Mafunzo ya kilimo kutoka Tanzania Bara na Zanzibar.

2.2.1.2 Upatikanaji wa pembejeo za kilimo na huduma za afya ya mazao, mifugo na uvuvi

- i. Mamlaka ya Udhibiti wa Mbolea Tanzania (TFRA) imesajili wafanyabishara wa mbolea 1,025 na hivyo kuwa na mawakala wa mbolea 4,189. Vilevile, imetoa leseni 1,891 za kuendeshea biashara na ubora wa mbolea nchini.

- ii. Wafanyabiashara 1,539 kutoka mikoa ya Iringa, Njombe, Katavi, Rukwa, Ruvuma, Mtwara, Mwanza, Shinyanga, Kagera, Mbeya, Songwe na Kigoma walipatiwa mafunzo ya uuzaji wa mbolea. Vilevile, Vyama vya Msingi vya Ushirika (AMCOS) 69 katika mikoa ya Tabora, Manyara, Songwe, Kilimanjaro, Dodoma, Dar es salaam, Rukwa, Singida, Kagera, Ruvuma, Iringa na Mbeya vililhamasishwa kuhusu matumizi ya BPS.
- iii. Mfuko wa Pembejeo umetoa mikopo 93 yenye thamani ya shilingi 2,230,168,500 ikijumuisha mikopo ya matrekta yenye thamani ya shilingi 1,446,509,000; pembejeo zenye thamani ya shilingi 287,194,000; miundombinu ya umwagiliaji shilingi 2,329,500 na ukarabati shilingi 15,000,000.
- iv. Ujenzi wa Karantini na Maabara ya Udhibiti wa Magonjwa ya Mimea Kibaiolojia (*National Biological Control Laboratory*) itakayojengwa Kibaha katika mkoa wa Pwani umeanza.
- v. Taasisi ya Utafiti na Udhibiti Ubora wa Viuatilifu (TPRI) imekagua wafanyabiashara 222 wakiwemo wauzaji, watengenezaji, wafukizaji na waagizaji viuatilifu katika mikoa ya Ruvuma (78), Mbeya (46), Dar es Salaam (55), Geita, Mwanza na Shinyanga (28) na Tanga (15).
- vi. Ujenzi wa jengo la maabara ya kuzalisha chanjo za mifugo mjini Kibaha, Pwani utakapokamilika utawezesha kiwanda kuzalisha chanjo za magonjwa 13 ya kipaumbele na zinazohitajika hapa nchini ikiwemo chanjo mpya tatu za magonjwa ya homa ya mapafu ya mbuzi, sotoka ya mbuzi na kondoo na kichaa cha mbwa;

Picha 9: Sehemu ya jengo la maabara ya kuzalisha chanjo Kibaha

- vii. Kuzalisha na kusambaza dozi 61,008,325 (dozi 47,347,700 za ugonjwa wa mdondo, 626,000 za ugonjwa wa kimeta, 113,000 za ugonjwa wa chambavu, 756,600 za ugonjwa wa homa ya mapafu ya ng'ombe (CBPP), 19,275 za ugonjwa wa kutupa mimba na 145,750 ya chanjo mchanganyiko wa kimeta na chambavu;

- viii. Kujenga majosho 135, kukarabati majosho 693; na uchanjaji ng'ombe 355,709, mbuzi/kondoo 45,325, mbwa 19,930 na kuku 91,849 dhidi ya magonjwa katika maeneo mbalimbali nchini.
- ix. Kununua lita 12,549.50 za dawa za kuogesha mifugo ambazo zimesambazwa kwenye majosho 1,738 katika Halmashauri 152 kwenye mikoa 25 ya Tanzania Bara. Kutokana na jitihada hizo, kumekuwa na jumla ya wastani wa michovyo 22,729,246 ya kuogesha ambapo michovyo ya ng'ombe ilikuwa 14,355,054, mbuzi 6,168,862 na kondoo 2,205,330.
- x. Kuimarisha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kwa kununua trekta moja na vifaa vyake, kununua madume 24 ya mbegu, kununua kichambuzi cha mbegu (*semen analyser*), kununua mitungi mitano ya kuhifadhia mbegu na kimiminika cha naitrojeni na kukarabati mitambo miwili ya kuzalisha mbegu bora za ng'ombe ya NAIC – Arusha na Kituo cha Uhimilishaji cha Kanda ya Mwanza.
- xi. Kusambaza ng'ombe chotara 112 wa Maziwa kwa wadau wa mifugo katika mikoa ya Dodoma, Dar es Salaam, Morogoro, Tanga na Mbeya.
- xii. Kukarabati vituo nane vya usimamizi wa rasilimali za uvuvi vya Sengerema, Ukerewe, Lusahunga, Kyaka, Kirumi, Shirati, Singida na Lamadi.
- xiii. Kuboresha miundombinu ya utafiti imeboreshwa ikiwemo ujenzi wa maabara ya utafiti wa samaki (Maabara ya TAFIRI, ujenzi wa nyumba za watumishi, ukarabati ofisi za Shirika la Taifa la Uvuvi (TAFICO), ukarabati wa Ofisi za vikundi vya usimamizi wa rasilimali za uvuvi (*Beach Management Unit*), kujenga vituo vya kukuzia viumbe maji kwenye maji chumvi, Kunduchi na Tanga kupitia mradi wa Kuimarisha Shughuli za Uvuvi Baharini (SWIOFISH).
- xiv. Kuzalisha vifaranga vya samaki 15,041,401 ambapo vifaranga 950,401 ni kutoka vituo vya Serikali na vifaranga 14,088,000 kutoka vituo binafsi; kutoa mafunzo ya ufugaji wa samaki kwa wananchi 3,595 sawa na asilimia 89.88 ya lengo lililokusudiwa.
- xv. Kununua matanki 27 yenye uwezo wa kuhifadhi vifaranga vya samaki 324,000 kwa wakati mmoja na kupelekwa katika vituo vya Ruhila, Kingolwira na Mwamapuli; kufungwa kwa *happa nets* 50 katika vituo vya Ruhila (30) na Mwamapuli (20) kwa ajili ya kukuzia wazazi na kukusanya mayai; kupandikiza samaki wazazi wapatao 27,640 katika vituo vya Ruhila (2,100), Mwamapuli (5,900), Kingolwira (11,640) na Mtama/Nyengedi (8,000).
- xvi. Kukarabati mabwawa matatu ya kufugia samaki na nyumba moja ya mtumishi katika kituo cha Kingolwira.

2.2.1.3 Utafiti na Maendeleo

- i. Kubuniwa, kutengenezwa na kufanyiwa majaribio ya awali mashine za kubangua korosho zinazoendeshwa kwa kutumia miguu ambapo mashine 36 zimetengenezwa; kubuni na kutengeneza mashine ya kubangua na kutenganisha mbegu za chikichi; kufanya utafiti wa awali

uliosaidia kutengeneza mashine ya kuvunja na kutenganisha maganda ya chikichi inayoendeshwa kwa mkono;

- ii. CAMARTEC imetengeneza mashine ya kupura na kupepete alizeti (3); mashine ya kupukuchua mahindi (mbili); Mashine ya kupandia (11); mashine ya kukata majani ya kulisha mifugo iendeshwayo kwa umeme (tano); mashine za kupura mazao mchanganyiko (tatu); na mashine ya kusaga karanga (moja);
- iii. Taasisi ya Utafiti wa Kilimo Tanzania (TARI) imekamilisha ugunduzi wa aina 22 za mbegu bora za mazao ya muhogo (tisa), alizeti (mbili), mahindi (mbili), mpunga (mbili), ulezi (moja) na viazi vitamu (sita).
- iv. Kuzalisha miche bora ya michikichi 1,805,868 na mbegu 1,696,111 zimeoteshwa katika Halmashauri sita za mkoa wa Kigoma na Taasisi nyingine za Serikali. Pia, miche 35,975 imezalishwa na kusambazwa kwa wakulima katika mikoa ya Mtwara, Lindi, Mbeya na Morogoro. Kwa upande wa zao la zabibu, miche bora 1,405,477 imesambazwa katika mkoa wa Dodoma.
- v. TARI imeendelea kushirikiana na Taasisi za utafiti za ndani na nje ya nchi, Vyuho Vikuu na Mashirika mbalimbali ambapo maandiko 39 ya miradi yamepata ufadhili wenye thamani ya shilingi 14,427,125,231.
- vi. TARI inashirikiana na taasisi binafsi za utafiti wa Tumbaku (TORITA) na Kahawa (TaCRI) ambapo katika msimu 2019/2020 TORITA imekamilisha utafiti wa awali wa mbegu nne za tumbaku (Yunan 85, Yunan 87, NC 102 na NC 297). Utafiti huo umeonesha kuwa mbegu za tumbaku ya mvuke za Yunan 85 na Yunan 87 zinafanya vizuri kwenye udongo wa kichanga na kichuguu katika kanda tatu za tumbaku (Kahama, Tabora na Chunya). TaCRI imezalisha na kusambaza kwa wakulima miche ya kahawa 3,692,780 na imekamilisha ugunduzi wa aina tatu (N39-3, N39-10 na TaCRI 3F) za mbegu bora za kahawa ya arabika zinazostahimili ukame.
- vii. TPRI imetoa mafunzo ya matumizi sahihi na salama ya viuatilifu kwa wakulima, maafisa ugani na wauzaji 765 kutoka katika mikoa ya Kagera (52), Kigoma (144), Arusha (63), Ruvuma (55) na Iringa (85).
- viii. TPRI imetoa mafunzo kuhusu mbinu bora za unyunyiziaji wa viuatilifu kwa wakulima na maafisa ugani 366 katika mikoa ya Simiyu (329), Kigoma (saba) na Tabora (30), ili kuongeza upatikanaji wa viuatilifu, TPRI imesajili viuatilifu vipya 66. Aidha, mafunzo kuhusu matumizi ya *Paper tool fertilizer optimizer* na *fertilizer optimizer app* kwa ajili ya kugundua kiwango cha matumizi ya mbolea kwenye eneo husika yametolewa kwa maafisa ugani 97 katika mkoa wa Mbeya.
- ix. Kufanya utafiti wa kuzalisha mbegu bora za samaki inayofaa kufugwa na ulihusisha mbegu mbili za sato (*Oreochromis niloticus*) ambazo ni “TAFIRI 1 strain” ambayo ni sato waliotoka Ziwa Victoria upande wa Tanzania na “TAFIRI 2 strain” ni sato waliotoka Ziwa Victoria upande wa Uganda.

2.2.1.4 Kuimarisha na kukuza mazao ya kipaumbele

Katika mwaka 2019/2020, Serikali iliendeleza juhudi za kuimarisha mazao ya kipaumbele ambayo ni pamba, kahawa, miwa, korosho, chai, mahindi, mpunga, mtama, uwele, muhogo, mazao ya bustani, mazao ya mafuta, viazi na mazao ya mikunde na migomba. Lengo ni kuhakikisha usalama wa chakula unakuwepo na upatikanaji wa malighafi kwa ajili ya viwanda. Utekelezaji katika baadhi ya mazao ya kipaumbele ni kama ifuatavyo:-

Kilimo cha Pamba

- i. Kutoa leseni za ununuzi wa pamba katika msimu wa mwaka 2019/20 kwa kampuni 25.
- ii. Kusajili Wakulima 556,306 katika Mfumo wa Kielektroniki wa Taarifa za Wakulima (*Farmers Registration System*) na hivyo kuhakikishiwa huduma bora katika kilimo hii ni sawa na asilimia 111 ya lengo la kusajili wakulima 500,000 katika msimu wa 2019/20.

Picha 10: *Mkulima wa zao la pamba Maswa*

Kilimo cha Kahawa

- i. Kutoa mafunzo kwa jumla ya wakulima viongozi 62,523 na Maafisa Ugani 58 kuhusu kanuni bora za uzalishaji.
- ii. Kuzalisha na kusambaza miche bora 7,059,835 kwa wakulima.
- iii. Kuandaa maonesho ya kwanza ya uhamasishaji wa unywaji wa kahawa katika nchi za Afrika yaliyofanyika Zanzibar, kushiriki katika maonesho ya kimataifa ya SCAJ 2019 yaliyofanyika Tokyo, Japan ambapo kupitia maonesho hayo Kampuni mbili za *Obscura Coffee Roasters* na *Shetora Trading Ltd* zimeonesha nia ya kununua kahawa ya Tanzania.
- iv. Kutangaza kahawa ya Tanzania katika masoko ya kimataifa; kuongeza soko la ndani kwa kuhamasisha unywaji wa kahawa ya ndani na kuandaa mikakati ya kutengeneza chapa ya bidhaa bora ya kahawa.
- v. Kuhamasisha matumizi sahihi ya *Central Pulpul Unit* – CPU ili kuongeza ubora wa kahawa.

Kilimo cha Miwa

- i. Kupanda miwa katika hekta 6,480 katika mashamba ya Bagamoyo *Sugar Co. Ltd* (hekta 2,280), Kagera *Sugar Co. Ltd* (hekta 2,300), *TPC* (hekta 400) na Mkulazi II (hekta 1,500).
- ii. Kutoa mafunzo ya kilimo bora cha miwa kwa maafisa ugani 17 kutoka Mbigiri (Mkulazi) na Dabalo (Chamwino) ambao watatumia maarifa na ujuzi huo kuwafundisha wakulima wadogo katika maeneo yao.

Picha 11: Shamba la Miwa Mkulazi

- iii. Kusajili wakulima wadogo 6,745 katika Mfumo wa Kielektroniki wa Taarifa za Wakulima (*Farmers Registration System*) sawa na asilimia 93 ya lengo la kusajili wakulima 7,253, kati yao wakulima 5,488 wamepatiwa vitambulisho vinavyowawezesha kutambulika na kurahisisha upatikanaji wa huduma mbalimbali ikiwemo pembejeo na masoko.
- iv. Kukamilisha utafiti wa udongo na Tathmini ya Athari ya Kimazingira (*Environmental Impact Assessment*); kuendelea kwa matayarisho ya kitalu nyumba na kukamilika kwa usanifu wa mfumo wa umwagiliaji katika hekta 150 za Shamba la Mkulazi I.
- v. Kukamilisha ujenzi wa mfumo wa umwagiliaji katika hekta 300; kukamilika ufungaji wa mabomba makubwa yenye urefu wa mita 700 na madogo yenye urefu wa mita 92,400 katika hekta 150; kuanza kwa vitalu nyumba vya mbegu aina 11 katika hekta 38; kukamilika kwa maandalizi ya eneo kwa ajili ya ujenzi wa kiwanda na barabara yenye kilometa 1.36 ya kuelekea kiwandani na kulimwa Hekta 1,500 katika Shamba la Miwa na Kiwanda cha Sukari Mbigiri-Mkulazi II.

Kilimo cha Tumbaku

- i. Kusambaza pembejeo kwa wakulima katika vyama vya msingi katika Wilaya za Urambo, Kaliua, Kahama, Tabora, Sikonge, Mpanda, Iringa, Chunya, Kigoma na Songea. Pembejeo zilizotolewa ni mbegu bora kilo 400 ikilinganishwa na mahitaji ya kilo 268, mbolea tani 7,352 na viuadudu chupa 105,737 za *Bamidas* (30g) na chupa 189,849 za *Bamethrine*.

- ii. Kufanya majaribio ya aina nne za mbegu ya tumbaku ya mvuke kutoka China na sampuli za tumbaku hiyo zinatarajiwa kupelekwa nchini China kwa hatua za mwisho za utafiti.
- iii. Kukagua mabani ya kisasa 109,883 yaliyotumika katika msimu wa kilimo 2019/2020 kwa madhumuni ya kuongeza ubora wa zao la tumbaku na utunzaji wa mazingira.
- iv. Kusajili wakulima 53,758 wa tumbaku sawa asilimia 116.87.
- v. Kupata kwa wanunuzi wapya wanne wa tumbaku ambao ni kampuni za Grand Tobacco Co Ltd, Magefa Growers Ltd, Petrobena East Africa Ltd, na Pachetc Co Ltd.
- vi. Kutoa mafunzo ya kilimo bora cha tumbaku kwa wakulima 50,000.

Kilimo cha Korosho

- i. TARI Naliendele kwa kushirikiana na Halmashauri za Wilaya zinazolima zao la korosho pamoja na wazalishaji binafsi imezalisha tani 111.2 na imesambaza tani 81.97 za mbegu bora za korosho.
- ii. TARI Naliendele imezalisha miche bora ya korosho 51,438 na kusambaza miche 38,338.
- iii. Kusambaza tani 19,631 za salfa ya unga na lita 280,201 za viuatilifu vya maji kwa wakulima kupitia vituo vya mauzo vilivyopo katika Wilaya mbalimbali zinazozalisha korosho.
- iv. Kutoa mafunzo ya matumizi sahihi na salama ya viuatilifu vya zao la korosho kwa wakulima 364 na Maafisa ugani 352 kutoka mikoa ya Mtwara, Lindi na Ruvuma.
- v. Kutoa mafunzo ya udhibiti wa ubora wa korosho ghafi kwa wataalam 62 wa udhibiti ubora katika maghala ya mnada na watendaji wa AMCOS 1,102.
- vi. Kuboresha huduma kwa wakulima kwa kutoa pikipiki nne kwa Maafisa Ugani wa Halmashauri ya Wilaya ya Manyoni.
- vii. Kusajili wakulima 309,007 kwenye Mfumo wa Kielektroniki wa Taarifa za Wakulima (*Cashew Farmers Information System*).

Kilimo cha Chai

- i. Kuhamasisha unywaji wa chai, ambapo hadi Machi 2020, unywaji wa chai umefikia gramu 65 kwa mtu mmoja kwa mwaka.
- ii. Kusajili wakulima wa chai 31,092 katika Mfumo wa Kielektroniki wa Usajili wa Wakulima (*Farmers Registration System*) sawa na asilimia 69 ya lengo.
- iii. Wakala wa Wakulima Wadogo wa Chai (TSHTDA) kwa kushirikiana na Halmashauri za Wilaya za Njombe, Rungwe na vikundi vya wakulima wamezalisha miche bora ya chai 3,998,000 na kusambaza kwa wakulima; na kutunzwa vitalu vyenye miche 9,910,000.
- iv. Kuongezeka kwa uzalishaji wa zao la chai kavu kutoka tani 34,010 mwaka 2017/2018 hadi tani 37,193 mwaka 2018/2019, kupanua maeneo mapya katika mkoa wa Njombe na kufufua mashamba ya chai likiwemo shamba la ekari 200 la Mlangani Tarafa ya Lupembe ambalo limefufuliwa kwa asilimia 60.

Kilimo cha Pareto

- i. Kuwajengea uwezo wakulima wazalishaji wa pareto 10,687 ili waongeze ubora wa pareto ambapo ubora wa maua ya pareto umeongezeka kutoka asilimia 1.2 hadi asilimia 1.3 na hivyo kufanya uzalishaji wa pareto katika msimu wa 2019/2020 kuongezeka hadi tani 2,500 sawa na asilimia 96.15 ya lengo la kuzalisha tani 2,600.
- ii. Kusajili wakulima wa pareto katika mikoa ya Mbeya (6,339), Songwe (1,454), Njombe (1,189), Manyara (865), Arusha (470), Iringa (365) na Kilimanjaro.
- iii. Kuendelea na utafiti wa aina bora ya zao la pareto ambapo aina mpya saba zipo katika hatua za mwisho kabla ya kuidhinishwa kwa matumizi.

Kilimo cha Mkonge

- i. Kufufua mashamba ya Kwamgwe katika Halmashauri ya Wilaya ya Handeni (hekta 1,200) na Marungu katika Halmashauri ya Jiji la Tanga (hekta 4,000) kwa lengo la kuongeza uzalishaji.
- ii. Kusajili wakulima 6,885 katika Mfumo wa Kielektroniki wa Taarifa za Wakulima.
- iii. Kukagua mashamba 44 na kutoa ushauri wa namna bora ya kuongeza ufanisi katika uzalishaji na uongezaji wa thamani katika zao la mkonge.
- iv. Kutoa leseni 130 ikijumuisha za kulima mkonge (55), kuchakata mkonge (20) na kuuza singa na bidhaa za mkonge (55).
- v. Kutoa mafunzo kwa wakulima wapatao 300 kuhusu kanuni bora za kilimo cha mkonge; na kupanda mkonge mpya katika hekta 5,529.50.

2.2.2 Mafaniko

Baadhi ya mafanikio yaliyopatikana katika kuimarisha na kukuza uchumi wa kilimo (mazao, mifugo na uvuvi) ni pamoja na:-

- i. Kukua kwa sekta ya kilimo kwa wastani wa asilimia 5.2 kwa mwaka kati ya mwaka 2015 hadi 2019, ambapo sekta ndogo ya mazao imekuwa kwa wastani wa asilimia 5.8 na Sekta ya Mifugo imekuwa kwa wastani wa asilimia tano.
- ii. Kuongezeka kwa Pato la Taifa linalotokana na kilimo kutoka Shilingi trilioni 25.2 mwaka 2015 hadi Shilingi trilioni 29.5 mwaka 2019.
- iii. Kuongezeka kwa upatikanaji wa mbolea ambapo hadi Juni 2020 tani 680,203 sawa na asilimia 103 ya mahitaji ya tani 586,604 zilipatikana.
- iv. Kukamilika kwa Mfumo wa Kielektroniki wa Usajili wa Wakulima (*Farmers Registration System*) ambapo wakulima waliosajiliwa hupatiwa vitambulisho vinavyowawezesha kutambulika na kurahisisha upatikanaji wa huduma mbalimbali ikiwemo pembejeo na masoko.
- v. Kuongezeka kwa idadi ya majosho kutoka 2,428 hadi 2,513 kati ya mwaka 2018/19 na mwaka 2019/20.
- vi. Kuongezeka kwa udahili wa wanafunzi kutoka 1,881 mwaka 2017 hadi wanafunzi 3,634 waliosajiliwa katika vyuo vinavyosimamiwa na LITA kwa mwaka 2020. Aidha, wagani 10,056 walihitimu mafunzo katika vyuo hivyo kwa kipindi hicho.
- vii. Kuongezeka kwa samaki aina ya sangara katika Ziwa Victoria kutoka tani 553,770 mwaka 2018/19 hadi tani 816,694 mwaka 2019/20 kutokana na juhudi za kupiga vita uvuvi haramu.

2.3. Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Kuongeza Thamani

Katika kutekeleza Eneo Kuu la Tatu la ASDP II, shilingi **292,464,956,538** zilitengwa katika bajeti za Wizara za Sekta ya Kilimo, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa ambapo Shilingi **208,088,253,538** ni fedha za ndani sawa na asilimia 71 na Shilingi **84,376,703,000** ni fedha za nje sawa na asilimia 29 (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na.1). Kiasi cha fedha kilichotengwa kwa ajili ya utekelezaji kwenye eneo hili ni sawa na asilimia 60 ya bajeti ya maeneo yote makuu ya Programu.

Hadi Juni 2020, Shilingi **231,686,967,113** zilikuwa zimetolewa sawa na asilimia **79** ya fedha zilizopangwa na matumizi yalikuwa Shilingi **157,039,579,068** ambazo ni sawa na asilimia **68** ya fedha zilizotolewa (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 2 - 3).

2.3.1 Kazi zilizofanyika na matokeo ya Shughuli Zilizotekelezwa

Kazi mbalimbali zimefanyika katika jumla ya maeneo yote matatu ya vipaumbele katika uwekezaji kwenye eneo kuu la Biashara na Kuongeza Thamani kama ifuatavyo: -

2.3.1.1 Kuendeleza upatikanaji wa soko kwa bidhaa zote za kipaumbele za mazao

a) Ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya barabara

Katika kuwawezesha wakulima kufikisha mazao katika masoko na maeneo ya usindikaji, kilomita 16,995.36 za barabara zimefanyiwa matengenezo katika maeneo mbalimbali nchini sawa na asilimia 73 ya lengo. Matengenezo yalikusishia vivuko/madaraja 93, makalavati 1,678 na mifereji yenye urefu wa mita 43,210.5.

Picha 13: Ujenzi na ukarabati wa barabara unaondelea kupitia mradi wa Agri- Connect

- i. Bodi ya Nafaka na Mazao Mchanganyiko (CPB) imenunua tani 29,590.793 za mahindi, tani 165 za alizeti na tani 1,743.695 za maharage katika mikoa ya Arusha, Iringa, Mwanza na Dodoma. Vilevile, Bodi imenunua tani 222,561.179 za korosho ghafi iliyozalishwa msimu wa mwaka 2017/2018.
- ii. Kutekeleza mikakati ya kutafuta soko la tumbaku ambapo katika msimu wa 2019/20 wanunuzi wapya nane walipatikana ambao ni *Grand Tobacco Co Ltd*, *Magafa Growers Ltd*, *Petrobena East Africa Ltd*, *Pachtec Co Ltd*, *Jespan Company Limited*, *ENV Services Company Limited*, *3H Company Limited* na *Gossa Co Ltd*.
- iii. Kuanza maandalizi ya kuuza korosho kupitia mfumo wa mauzo kwa njia ya mtandao – OTS ambapo katika msimu wa mwaka 2019/20 mafunzo yametolewa kwa wadau wa zao la korosho katika mikoa ya Lindi, Mtwara, Pwani, Ruvuma na Tanga.
- iv. TANTRADE imeendelea kuwaunganisha wazalishaji na wanunuzi kufikia masoko ya ndani na nje. Kwa mfano, Wafanyabiashara wapatao 520 walishiriki na kuingia mikataba ya awali yenye thamani ya Shilingi 6,089,750,000 ikihusisha Sekta Ndogo za Mbogamboga na Matunda.
- v. Kukusanya, kuhifadhi, kuchambua na kusambaza taarifa za bei za mazao zinazojumuisha nafaka, jamii ya kunde, mazao ya mizizi, mbogamboga, matunda, viungo, mbegu za mafuta, bidhaa za viwandani na pembejeo kutoka katika Mikoa 26 ya Tanzania Bara kwa wadau nchini kupitia magazeti, radio na tovuti.

2.3.1.2 Kuendeleza upatikanaji wa soko kwa ajili ya uvuvi na bidhaa za mifugo

- i. **Kufanya tathmini na uboreshaji wa masoko na mialo**
Tathmini ya masoko manne ya samaki na mialo 26 ikiwemo ya Sota, Marehe, Kigangama, Kahunda, Ikumbaitile, Bwai, Nyamisati, Igombale, Ihale, Mafia na Kilwa imefanyika ili kupata hali halisi na changamoto za uendeshaji. Aidha, Soko la Samaki la Feri - Dar es Salaam limeboreshwa kwa kujengwa ofisi mbili na choo cha kisasa chenye matundu 12 na mabafu nane.
- ii. **Ujenzi na ukarabati wa machinjio**
Ujenzi wa machinjio ya Mabwepande katika Halmashauri ya Manispaa ya Kinondoni, Ng'ombe katika Halmashauri ya Wilaya ya Misungwi, Ubaruku katika Halmashauri ya Wilaya ya Mbarali na Mabunda katika Halmashauri ya Wilaya

ya Muleba unaendelea. Aidha, ukarabati wa machinjio unaendelea katika Halmashauri za Wilaya za Korogwe, Muleba na Bariadi. Ujenzi wa Machinjio ya Kisasa Vingunguti katika Halmashauri ya Manispaa ya Ilala unaogharimu Shilingi 12,498,916,063 unaendelea.

2.3.1.3 Maendeleo ya usindikaji na kuongeza thamani ya mazao, mifugo na bidhaa za uvuvi

b) Ujenzi na usajili wa maghala

- i. Kujenga maghala matano kwa lengo la kuhifadhi, kupunguza upotevu na kurahisisha upatikanaji wa taarifa ya soko ya mchele. Ujenzi wa ghala katika skimu ya Msolwa Ujamaa lenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,700 umefikia asilimia 95, ghala katika skimu ya Njage lenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,700 umefikia asilimia 98, ghala katika skimu ya Mvumi lenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,300 umekamilika, ghala katika skimu ya Kigugu lenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,000 na ujenzi umefikia asilimia 98 ambapo ujenzi wa ghala katika skimu ya Mbogo Komtonga lenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,000 umefikia asilimia 98.
- ii. Awamu ya kwanza ya mradi wa kuongeza uwezo wa kuhifadhi wa Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) umefikia asilimia 75. Mradi huo unatarajiwa kukamilika Septemba 2020 na unategemewa utaongeza uwezo wa kuhifadhi nafaka kutoka tani 251,000 za sasa hadi tani 501,000.
- iii. Bodi ya Mfumo wa Stakabadhi za Ghala imesajili ghala 51 zenye ujazo wa kati ya mita za ujazo 300 hadi 10,000. Kilo 240,218,696 zilihifadhiwa kupitia Mfumo wa Stakabadhi za Ghala katika mikoa ya Ruvuma, Pwani, Lindi, Mtwara, Manyara, Mbeya, Shinyanga, Mwanza, Tabora, Songwe, Kilimanjaro na Dodoma;
- iv. Mikataba mitatu ya kusanifu ujenzi wa ghala 14 zenye uwezo wa kuhifadhi tani 1,000 hadi 3,000 (12 zitakazojengwa Tanzania Bara na ghala mbili zitajengwa Zanzibar) imesainiwa na shughuli za ujenzi zimeanza.

c) Ujenzi na uwekezaji wa viwanda

- i. Kukamilika kwa asilimia 99 kwa kiwanda cha bidhaa za ngozi *Kilimanjaro Leather Industries Company* kilichopo mkoani Kilimanjaro chenye uwezo wa kuzalisha jozi 1,200,000 kwa mwaka 2020 na kinatarajiwa kuanza uzalishaji mwezi Oktoba 2020.

Picha 14: Sehemu ya Kiwanda cha Bidhaa za Ngozi, Kilimanjaro

- ii. Bodi ya Nafaka na Mazao Mchanganyiko imewekeza kwenye kiwanda cha kukamua alizeti jijini Dodoma chenye uwezo wa kusindika tani 20 kwa siku.

Picha 15: Sehemu ya Kiwanda cha kukamua Alizeti, CBP Dodoma

d) Ukaguzi wa viwanda, maghala na vyombo vya kusafirisha samaki

- Kuanzisha vituo vya ubora na udhibiti wa mazao ya uvuvi vya Singida, Kasesya (Rukwa) na Murusagamba (Kagera)
- Kufanya kaguzi 2,904 za samaki na mazao ya uvuvi katika viwanda vya uchakataji wa samaki, maghala ya kuhifadhia samaki na magari ya kusafirisha samaki pamoja na kaguzi 191 za kina katika viwanda vinavyochakata samaki na masoko.

2.3.2 Mafanikio

- i. Tani 212,755.35 za korosho ghafi zenye thamani ya Dola za Marekani 235,203,895.98 na tani 610.299 za korosho zilizobanguliwa zenye thamani ya shilingi 8,419,137,720.2 zimeuzwa ndani na nje ya nchi na hivyo kuongeza kipato kwa mkulima na Taifa.
- ii. Bodi ya Mazao imefanikiwa kuuza katika soko la ndani na nje ya nchi tani 18,722.02 za mahindi kwa thamani ya shilingi 16,529,715,940 na tani 1,500 za maharage kwa thamani ya shilingi 3,903,000,000.
- iii. Tani 19,215 za tumbaku zenye thamani ya shilingi 62,518,385,134 zilinunuliwa sawa na asilimia 35.60 ya tani 54,000 zilizotarajiwa kuzalishwa katika msimu wa 2019/2020.
- iv. Uwezo wa kuchinja mifugo kwa siku umeongezeka kutoka ng'ombe 5,800 na mbuzi na kondoo 12,240 mwaka 2015 hadi ng'ombe 14,660 na mbuzi na kondoo 26,760 mwaka 2020.
- v. Uwezo wa kusindika maziwa kwa siku umeongezeka kutoka lita 490,800 mwaka 2015 hadi lita 715,600 mwaka 2020 sawa na ongezeko la asilimia 46.
- vi. Kupatikana kwa taarifa za masoko ya bidhaa za kilimo, mifugo na uvuvi.
- vii. Kuongezeka kwa fursa za ajira kutokana na kazi za ujenzi zilizofanyika.
- viii. Kufunguka kwa mawasiliano ya barabara na hivyo kuwezesha bidhaa za wakulima kufikishwa sokoni katika muda mfupi.

2.4. Eneo Kuu la Nne: Uwezeshi wa Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini

Katika Eneo Kuu la Nne la ASDP II, Shilingi **23,327,932,030** zilipangwa kwenye bajeti za Wizara za Sekta ya Kilimo, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa kipindi cha mwaka 2019/2020 ambapo shilingi **12,199,346,558** ni fedha za ndani sawa na asilimia **52** na shilingi **11,128,585,472** ni fedha za nje sawa na asilimia 42 (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 2). Kiasi cha fedha zilizotengwa kwenye eneo hili ni sawa na asilimia **5** ya fedha iliyopangwa kwenye maeneo yote makuu ya Programu.

Hadi Juni 2020, shilingi **3,741,712,109** zilitolewa sawa na asilimia **16** ya fedha zilizopangwa kwa mwaka 2019/2020 (Jedwali Na. 1 na Kiambatisho Na. 3). Aidha, shilingi **3,676,595,109** zilitumika sawa na asilimia **98** ya fedha zilizotolewa.

2.4.1 Kazi zilizofanyika na matokeo ya shughuli zilizotekelezwa

Kazi zilizofanyika na matokeo katika eneo kuu la Kuwezesha Sekta, Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini zimelewa kwenye maeneo matano ya kipaumbele ya uwekezaji ambapo maeneo na baadhi ya kazi zilizofanyika ni kama ifuatavyo:-

2.4.1.1 Sera na Mfumo wa Udhubiti na Maendeleo ya Mazingira ya Biashara

Serikali imefanya maboresho ya Kodi, Ada na Tozo mbalimbali katika sekta ya kilimo (mazao). Maboresho hayo ni sehemu ya utekelezaji wa Mpango wa Kuboresha Mfumo wa Udhubiti wa Biashara (*Blueprint for Regulatory Reforms to Improve the Business Environment*).

i) Maboresho ya Mfumo wa Kodi, Ada na Tozo mbalimbali katika Kilimo

Tozo mbalimbali zimeondolewa ambapo tozo na ada 105 zilizokuwa zinazotozwa na bodi na Taasisi zilizo chini ya Wizara ya Kilimo zimeondolewa. Kwa zao la tumbaku tozo 10; zao la Kahawa tozo 20; zao la Sukari tozo 17; zao la Pamba tozo nne; zao la Korosho tozo sita; zao la chai tozo tano. Tasnia ya mbegu zilifutwa tozo 12; mbolea tozo nne; Mfuko wa pembejeo tozo moja na Tume ya Maendeleo ya Ushirika tozo 26. Aidha, katika kipindi hicho Serikali pia ilipunguza viwango vya ada na tozo mbili katika zao la tumbaku; mbolea tozo moja na kahawa tozo moja.

Aidha, Serikali imefanya marekebisho ya Sheria mbalimbali za taasisi za udhibiti kwa lengo la kuondoa kero na urasimu kwa wafanyabiashara na wawekezaji nchini. Tozo na Ada zilizofutwa au kupunguzwa zinasimamiwa na Taasisi za OSHA, Tume ya Ushindani, Bodi za Mazao, Wakala wa Usajili wa Biashara na Leseni (BRELA), Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Wizara ya Maliasili na Utalii na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Aidha, Tozo na Ada hizo zilizofutwa zimeleta unafuu kwa wawekezaji wa sekta ya kilimo na hivyo kuimarisha uwekezaji.

ii) Kupunguza Idadi ya Taasisi za Udhibiti

Katika jitihada za kupunguza Taasisi za Serikali ambazo zilionekana kuwa na shughuli zinazofanana, Sheria ya Viuatilifu na Afya ya Mimea ya Mwaka 2020 ilitungwa na hivyo kufuta Sheria ya Taasisi ya Utafiti wa Viuatilifu vya Ukanda wa Kitropiki (Tropical Pesticide Research Institute-TPRI Act) Na. 18 ya mwaka 1979 na Sheria ya Hifadhi ya Mimea (Plant Protection Act- PPA) Na. 13 ya Mwaka, 1997 na kuanzisha Mamlaka ya Viuatilifu na Afya ya Mimea ambayo imeundwa kutokana na muunganiko wa Sehemu ya Afya ya Mimea iliyokuwa Wizarani chini ya Idara ya Maendeleo ya Mazao na Taasisi ya Utafiti wa Viuatilifu vya Ukanda wa Kitropiki.

2.4.1.2 Kuimarisha Uwezo wa vikundi na Vyama vya Ushirika

- i. AMCOS 106 zilipata mafunzo yaliyowajumuisha viongozi na wakulima 730 kutoka Chama Kikuu cha Ushirika Kahama (KACU) na Chama cha Msingi Ordoy, Babati, Manyara kuhusu majaribio ya kuuza pamba iliyochakatwa kwa maana ya nyuzi na mbegu.
- ii. Kuhamasisha viongozi wa Vyama vya Msingi vya Ushirika na Wakulima 3,200 katika Halmashauri ya Wilaya ya Bukoba Vijijini, Missenyi, Karagwe, Kyerwa, Ngara, Biharamulo na Muleba na Halmashauri ya Manispaa ya Bukoba kuuza mazao kupitia Soko la Bidhaa (Tanzania Mercantile Exchange –TMX).

2.4.1.3 Kukuza na Kuimarisha Ushirikiano wa Kijinsia Katika Sekta ya Kilimo

Mradi wa Vitalu Nyumba kwa ajili ya Kufundisha Vijana Wajasiriamali

Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine (SUA) kwa kushirikiana na Wakfu wa PASS kimejenga vitalu nyumba ikiwa ni mradi wa kulea na kufundisha vijana

ujasiriamali kwenye sekta ya kilimo kwa ajili ya uzalishaji wa mboga na mazao ya bustani katika mazingira yaliyodhibitiwa (controlled farming).

Katika mradi huo vitalu nyumba 52 vimejengwa na kukabidhiwa kwa vijana wajasiriamali ili kuwawezesha vijana hao kufanya shughuli za kilimo cha kisasa kwa kutumia mtaji na miundombinu waliopewa. Lengo ni kujenga vitalu nyumba 100. Vilevile, vijana hao wanapewa mashamba kwa ajili ya kilimo cha nje (open field) ambapo eneo lenye ukubwa wa ekari 23 limetengwa kwa ajili hiyo. Katika eneo hilo chuo kimefunga miundombinu ya umwagiliaji. Kwa sasa mazao aina ya nyanya, matikiti maji, matango pilipili hoho na maboga lishe hulimwa na vijana hao na kuuzwa chini ya usimamizi wa wataalamu wa Chuo na PASS. Lengo ni kuwafundisha vijana hao kilimo biashara na ujasiriamali ili waweze kujiajiri.

Aidha, Halmashauri tano zimeridhia kutoa maeneo kwa ajili ya kutekeleza mkakati wa kufungua mashamba makubwa kwa kutumia Mfumo wa KIZIMBA maarufu kama *Kizimba Business Model* kupitia Ushirika wa wanafunzi na Wahitimu wa Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine (SUGECO). Halmashauri hizo pamoja ekari walizoridhia ni Kibiti ekari 1,000, Morogoro ekari 1,500, Chato ekari 400, Liwale ekari 3,000 na Mvomero ekari 3,000.

2.4.1.4 Kuboresha na kuimarisha uratibu wa Programu kati ya Wizara za Kisekta

- i. Kuratibu na kuwezesha mikutano Kamati mbalimbali za Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo ambazo ni pamoja na Timu ya Uratibu ya Taifa, Kamati ya Wakurugenzi, Kamati ya Usimamizi na Maamuzi ya Sekta ya Kilimo (ASC) na Kamati ya Mashauriano ya Sekta ya Kilimo (ASCG).
- ii. Kuimarisha uratibu na utekelezaji wa ASDP II katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa katika Mikoa 12 na Halmashauri 30 nchini ambapo pamoja na mambo mengine ni kuandaa mipango ya Kilimo ya Wilaya (DADPs) itakayovutia wawekezaji.
- iii. Kuandaa na kupitia Maandiko ya miradi 48 kutoka Wizara na Taasisi za sekta ya Kilimo kwa ajili ya kuombewa ufadhili kutoka kwa wadau mbalimbali.

2.4.1.5 Uboreshaji wa TEHAMA kwa Huduma na Mifumo ya Taarifa za Kilimo

Kwa kuzingatia umuhimu wa matumizi ya teknolojia katika kurahisisha utoaji wa huduma, mifumo ya kielektroniki kwa ajili ya kutoa huduma mbalimbali ilianzishwa. Mifumo hiyo ni pamoja na Mfumo wa Kusajili Wakulima (*Farmers Registration System-FRS*); Mfumo wa Kutoa Leseni na Vibali (*ATMIS*); Mfumo wa M-Kilimo (*e-Extension Services*) na Mfumo wa Kuwatambua Wadau wa Sekta ya Kilimo (*Stakeholders Mapping*).

Kwa upande wa Mfumo wa Kusajili Wakulima, hadi Juni 2020 wakulima 1,279,760 wamesajiliwa na asilimia 88.4 ya lengo na zoezi la usajili linaendelea. Mfumo huu utarahisisha utoaji wa huduma mbalimbali kwa wakulima ikiwemo: huduma za ugani na taarifa za masoko, utoaji wa vitambulisho vya wakulima na kwa kuwezesha Wizara kutoa maamuzi na miongozo sahihi ya Kiseru.

Jedwali Na. 2: Usajili wa Wakulima kwa msimu wa 2019/2020

Na.	Jina la Bodi	Idadi ya Wakulima	Wakulima Waliosajiliwa	%
1	Korosho	318,407	309,005	98.4
2	Kahawa	450,000	305,260	95.4
3	Pareto	10,000	10,687	112.5
4	Mkonge	7,573	6,908	91.2
5	Sukari	7,259	6,745	96.4
6	Chai	45,000	31,092	94.2
7	Tumbaku	46,000	53,757	107.5
8	Pamba	563,000	556,306	92.7
	Jumla	1,447,239	1,279,760	88.4

Mfumo wa utoaji wa vibali kwa njia ya kielektroniki (ATMIS) unaotoa huduma za utoaji vyeti vya usafi wa mazao ya mimea na vibali vya kuingiza na kuuza mazao nje ya nchi umeanza kutumika. Matumizi ya mfumo huo yamepunguza muda wa kupata kibali kutoka siku saba za awali hadi siku moja kwa wafanyabiashara. Vilevile, mfumo huu umechangia kudhibiti mianya ya udanganyifu wa nyaraka na kuongeza ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali kutoka Shilingi 2,345,082,308.46 mwaka 2018 hadi Shilingi 2,619,905,800.28 mwaka 2020.

Mifumo mingine ya kielektroniki inayotumika kutoa huduma katika sekta ya kilimo ni pamoja na ule wa kutoa huduma za ugani kwa njia ya mtandao (*Mobile - Kilimo*). Mfumo huu utamsaidia mkulima kupata huduma na ushauri wa kitaalam kupitia simu yake ya kiganjani pasipo ulazima wa kukutana na Afisa ugani. Vilevile, mkulima kupata taarifa za masoko ikiwemo bei na mahali masoko yalipo kwa wakati husika. Mfumo huu ulifanyiwa majaribio Mei, 2020 katika Wilaya za Bahi, Kongwa na Chamwino. Mifumo mingine ni *Seed Dealers Registration System* unaotumika kusajili mawakala na wazalishaji wa mbegu hapa nchini na *Pesticide Management Information System* unaotumika kurahisisha shughuli za kiofisi na kibiashara kwa njia ya kielektroniki. Mfumo huu unatumiwa na taasisi ya Utafiti wa Viuatilifu (TPRI).

2.4.1.6 Huduma za Mikopo, Ufadhili na Bima

Upatikanaji wa Mikopo

Shilingi 1,326,345,181,554 zimetolewa kupitia benki za biashara za NMB, TIB na Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB). Mikopo hiyo ilitolewa kwa ajili ununuzi wa mazao, kuongeza uzalishaji na tija katika mazao na kuongeza thamani ya mazao (usindikaji). Mikopo hiyo ilielekezwa katika mazao asilia ya biashara ambapo zao la tumbaku lilipata asilimia 16.89 ya mikopo yote, kahawa asilimia 15.15 na korosho asilimia 14.23. Aidha, Benki ya CRDB ilitoa mikopo

yenye thamani ya shilingi 707,214,999,373 kwenye mazao mbalimbali ambapo sehemu kubwa ilikuwa ni katika kilimo cha miwa (asilimia 35) ikifuatiwa na tumbaku (asilimia 15).

Vilevile, Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania - TADB ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 59.59 katika kipindi cha mwaka 2019. Mikopo hiyo imewanufaisha wakulima wadogo, wa kati na wakubwa wa mazao na wafugaji katika mnyororo wa thamani; kutolewa kwa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 36.37 kupitia benki za biashara nane na kuwanufaisha wakulima wadogo wapatao 5,808 kupitia Mfuko wa Dhamana kwa wakulima wadogo; kutolewa mafunzo kwa wakulima wadogo wapatao 20,399 toka benki ilipoanza huduma zake mwaka 2016 na kufunguliwa kwa ofisi moja ya Kanda za Nyanda za Juu Kusini katika mkoa wa Mbeya.

Katika mwaka 2019/2020, mikopo 93 yenye thamani ya Shilingi 2,230,168,500.00 imetolewa na Mfuko wa Pembejeo (AGITF) ikiwa ni pamoja na mikopo ya matrekta yenye thamani ya Shilingi 1,446,509,000.00; pembejeo zenye thamani ya Shilingi 287,194,000.00; miundombinu ya umwagiliaji Shilingi 2,329,500.00 na ukarabati Shilingi 15,000,000 (**Jedwali Na. 3**).

Jedwali Na. 3: Thamani ya Mikopo iliyotolewa kwa Wakulima kutoka AGITF

TAARIFA ZA MIKOPO ILIYOTOLEWA NA MFUKO WA PEMBEJEU ZA KILIMO AGITF 2017/2018 - 2019/2020					
Na	AINA YA MIKOPO	IDADI	KIASI KILICHOTOLEWA (TSH)		
			2017/2018	2018/2019	2019/2020
1	Pembejeo	29	703,343,200.00	524,400,300.00	287,194,000.00
2	Ufugaji	10	115,000,000.00	147,940,000.00	420,136,000.00
3	Matrekta	80	1,266,053,200.00	1,367,941,000.00	1,446,509,000.00
4	Ukarabati Matrekta	1			15,000,000.00
5	Umwagiliaji	11	293,550,000.00	242,720,000.00	2,329,500.00
6	Pawa Tila	4		39,000,000.00	9,500,000.00
7	Mashine za Usindikaji	3			49,500,000.00
	JUMLA	138	2,377,946,400	2,322,001,300	2,230,168,500

Huduma ya Bima ya Mazao

Bima ya Mazao hutoa fidia ya hasara anayoipata mkulima na hivyo kulinda mtaji wa mkulima na kumwezesha kuendelea na shughuli za kilimo hata baada ya majanga kutokea. Huduma hizo zimeanza rasmi na hadi Juni 2020, kampuni takribani tano zinazotoa huduma ya bima ya mazao hapa nchini kwa wakulima hasa kupitia vikundi na vyama vya ushirika zimeanzishwa. Kampuni hizo ni: *Jubilee Insurance* ambayo inahudumia zaidi ya vikundi vya wakulima 55 wa zao la mahindi katika mikoa ya Nyanda za Juu Kusini; *UAP Insurance* ambayo inawahudumia wakulima 44,000 wa mazao ya mahindi, maharage, mazao ya bustani na Alizeti katika mikoa ya Dar es salaam, Dodoma, Morogoro, Shinyanga, Mwanza, Arusha, Zanzibar, Mbeya, na Mtwara. Kampuni nyingine ni *Mgen Insurance* inayohudumia zaidi ya wakulima 4,000 wa mpunga, mahindi na alizeti katika mikoa ya Dodoma, Singida, Njombe, Morogoro na Iringa; na

Reliance Insurance. Vilevile, Shirika la Bima la Taifa (NIC) linatoa huduma hii katika maeneo mbalimbali hapa nchini.

4.9.2 Mafanikio

- i. Kuboresha mazingira ya biashara nchini ambayo yamerahisisha ufanyaji biashara na kuwezesha uwekezaji kwenye uzalishaji na uongezaji thamani ya mazao ikiwemo korosho, chai, mahindi, maparachichi, nyama na maziwa.
- ii. Kuongeza wigo wa upatikanaji mikopo kupitia AGITF hasa kwenye ufugaji kutoka shilingi bilioni 148 mwaka 2018/2019 hadi shilingi bilioni 420 mwaka 2019/2020.
- iii. Kukamilika kwa mchakato na kuanza kutumika kwa huduma za Bima ya Mazao nchini.
- iv. Kuimarika kwa uratibu wa programu na ufuatiliaji wa wadau kupitia mifumo ya utambuzi na kanzi data zilizopo.
- v. Kuboresha taarifa za mipango na utekezaji wa programu hususan zile zinazotoka kwenye Wizara za Sekta ya Kilimo.

3.0. USHIRIKI WA SEKTA BINAFSI NA ASASI ZA KIRAIA

Sekta binafsi inachangia asilimia 59 ya bajeti yote ya ASDP II na imejikita katika eneo la Tatu la Biashara na Kuongeza Thamani hususan usindikaji na kuongeza thamani ya mazao, mifugo na bidhaa za uvuvi. Uwekezaji katika msimu wa mwaka 2019/2020 umehusisha mnyororo wa thamani wa mazao ya kimkakati, ikijumuisha kampuni za utengenezaji, wanunuzi na wasambazaji wa pembejeo za kilimo; wazalishaji wa mazao ya kilimo na wasindikaji wa mazao.

Hadi Juni 2020, makampuni 564 ya sekta binafsi yamesajiliwa, ambapo kampuni za wazalishaji na wasambazaji wa pembejeo ni 198, kampuni za wazalishaji wa bidhaa za kilimo ni 103 na kampuni za wasindikaji ni 363. Aidha, uwekezaji wa Sekta Binafsi na Asasi za Kiraia ikiwemo SAGCOT, ACT, ANSAF, TPSF, TAHA pamoja na Sekta binafsi nyinginezo ambao umefanyika katika mnyororo wa thamani wa mazao mbalimbali ya kilimo, mifugo na uvuvi umefikia thamani ya zaidi ya Shilingi **363,156,660,391 (Kiambatisho Na 7-18)**. Uwekezaji huu ni michango binafsi ya makampuni na vilevile Washirika wa Maendeleo. Ushiriki wa Sekta Binafsi kwenye baadhi ya mazao ya kimkakati umebainishwa katika sehemu inayofuata.

3.1. Zao la Chai

Zao la Chai huzalishwa zaidi katika ukanda wa kusini, kaskazini na ukanda wa ziwa katika Mikoa ya Njombe, Iringa, Mbeya, Mara, Kilimanjaro, Tanga na Kagera. Uendelezaji wa zao hilo katika mnyororo wa thamani hufanyika kupitia sekta ya umma na sekta binafsi. Hadi Juni 2020, kampuni kumi zimewekeza katika mashamba makubwa ya kuzalisha chai ambayo zinamiliki mashamba 14 yenye ukubwa wa hekta 12,206.70. Uwekezaji kwenye mashamba yote ni takribani shilingi bilioni 73.2 ambapo asilimia 65.82 ya uwekezaji huo umefanyika katika Kanda ya Kusini. Kampuni hizo hufanya uzalishaji wa zao la chai, hutoa huduma za ugani kwa wakulima wadogo wa chai, hutoa soko la majani mabichi na baadhi hutoa pembejeo kwa wakulima.

Chai inayozalishwa nchini huuzwa katika soko la ndani na nje ambapo soko la ndani ni asilimia 20 ya chai inayozalishwa nchini. Wawekezaji wenye mchango mkubwa wa kukuza soko la ndani ni pamoja na viwanda vya kuchanganya na kufungasha majani makavu ya chai. Vipo viwanda vitano vyenye uwezo wa kuchanganya na kufungasha tani 10,070.

3.2. Zao la Korosho

Sekta binafsi imeendelea kuwekeza katika uzalishaji wa miche bora ya zao la korosho. Hadi Juni 2020 Kampuni 16 zinazosambaza pembejeo za zao la korosho, ambapo kati ya hayo Kampuni mbili zimesambaza pembejeo zenye thamani ya shilingi bilioni 15.3 katika kipindi cha 2019/2020. Hadi Juni, 2020 jumla ya viwanda 30 vya ubunguaji wa korosho nchini vyenye uwezo wa kusindika jumla ya tani 46,100 kwa mwaka vimeanzishwa.

3.3. Zao la Tumbaku

Zao la Tumbaku linazalishwa na wakulima wadogo ambapo wakulima 53,758 kutoka mikoa inayolima zao hilo wamesajiliwa katika mfumo wa kielektroniki. Wadau wengine wa sekta binafsi wanashiriki katika kutoa elimu ya kilimo bora cha tumbaku, kuwezesha upatikanaji wa pembejeo, kusindika na kutoa fursa ya soko kwa wakulima. Kampuni 13 zimewekeza katika mnyororo wa thamani wa zao la tumbaku na zinahusika hasa na ununuzi wa tumbaku, kutoa elimu ya uzalishaji na kuwezesha upatikanaji wa pembejeo kwa wakulima.

3.4. Zao la Pamba

Zao la Pamba ni miongoni mwa mazao ya kimkakati yaliyopewa kipaumbele na Serikali ili kuongeza tija na kipato kwa wakulima na Taifa kwa ujumla. Zao hili hulimwa zaidi katika mikoa 17 ambayo imegawanyika katika Kanda kuu mbili Kanda ya Magharibi na Kanda ya Mashariki. Wadau wa zao la pamba ni pamoja na makampuni ya ununuzi, *ginnery* na wachakataji/viwanda vya kuchambua nyuzi na bidhaa nyingine. Kampuni zilizoununua na kusindika pamba kwa msimu wa 2019/2020 ni 27 na kati ya hizo Kampuni zenye viwanda vya nguo ni mbili (NIDA na MWATEX). Katika msimu wa mwaka 2019/2020 ziliweza kununua pamba tani 354,910 yenye thamani ya shilingi 426,020751,600.

3.5. Zao la Mahindi

Mahindi ni zao linalolimwa na zaidi ya asilimia 50 ya watanzania kwa ajili ya chakula na ziada kwa ajili ya biashara. Mahindi yanazalishwa na wakulima wadogo wakisaidiwa na wadau wa sekta binafsi katika utoaji wa elimu ya uzalishaji bora, upatikanaji wa pembejeo, usindikaji na soko. Wadau waliotambuliwa katika mnyororo wa thamani wa zao la mahindi ni 23 ambapo wadau 10 wanatoa elimu ya uzalishaji bora wa mahindi, wadau wawili wanatoa elimu ya uhifadhi baada ya kuvuna ili kupunguza upotevu na wadau 11 wanashiriki katika ununuzi, usindikaji na usafirishaji. Wadau hao wamechangia Shilingi 20,054,910,300 na wamefikia wakulima 125,785. Aidha, wadau nane kati ya 11 wa ununuzi, usindikaji na usambazaji wana uwezo wa kusindika tani 20,700 kwa mwezi na maghala waliyonayo yana uwezo wa kuhifadhi tani

190,960 na wadau watatu kwa mwaka 2019/2020 wamewekeza shilingi 780,000,000.

3.6. Zao la Pareto

Zao la Pareto huzalishwa kwa ajili ya kemikali ijulikanayo kwa jina la pyrethrum ambayo hutumika katika kuzalisha viuatilifu rafiki kwa mazingira kwa ajili ya kudhibiti visumbufu. Pareto huzalishwa na wakulima wadogo katika Kanda kuu mbili; Nyanda za juu Kusini na Kanda ya Kaskazini. Wadau wa zao la pareto ni kampuni za ununuzi na wachakataji/usindikaji wa bidhaa mbalimbali. Kampuni binafsi zilizoununua na kusindika pareto ni mbili ambazo ni Pareto Tanzania (PCT) na TANEXTRACT. Kampuni hizo hutoa huduma ya elimu ya uzalishaji, uvunaji, ukaushaji, uhifadhi na utunzaji wa zao la pareto. Kampuni ya PCT hufanya pia utafiti wa teknolojia kwa zao la pareto kwa kushirikiana na Kituo cha Utafiti wa Kilimo TARI Uyole. Kampuni hizo zina uwezo wa kusindika wastani wa tani 4,000 kwa mwaka. Kati ya kampuni mbili zinazowekeza kwenye usindikaji wa zao la Pareto, kampuni moja ya “Pareto Tanzania (PCT)” imeweza kuwekeza mtaji wa thamani ya shilingi 110,900,000 na zimeweza kunufaisha wakulima 10,500 na kutoa ajira ya watu 450.

3.7. Zao la Mpunga

Mpunga ni zao la pili la chakula kwa umuhimu linalolimwa sehemu nyingi nchini Tanzania. Mpunga huzalishwa na wakulima wadogo, wa kati na wakubwa. Aidha, wadau wa sekta binafsi huwekeza katika utoaji wa elimu ya uzalishaji bora, upatikanaji wa pembejeo, usindikaji na soko. Takwimu zilizopo zinaonesha kuwa wadau wa sekta binafsi waliowekeza kwenye zao la mpunga wamewekeza takribani Shilingi 2,795,000,000.

3.8. Zao la Muhogo

Muhogo ni zao la chakula ambalo hulimwa maeneo mengi nchini Tanzania na wakulima wadogo, wa kati na wakubwa. Wakulima wengi huchanganya zao la muhogo na mazao mengine kama vile kunde, mbaazi, njugumawe, n.k. Katika msimu wa mwaka 2019/2020, vituo vya utafiti na Sekta binafsi vilipanga kuzalisha mbegu bora za muhogo pingili milioni 40. Hadi Juni, 2020, pingili za muhogo 38,860,300 sawa na asilimia 97 ya lengo zimezalishwa na kusambazwa katika Halmashauri 43 za Kanda za Kusini, Mashariki na Ziwa. Kiasi hicho cha pingili kinatosheleza kupanda hekta 3,886. Aidha, kampuni zilizosajiliwa kufanya biashara ya muhogo ni za *Dar Canton* iliyopo Mikocheni, *Jielong Holdings* iliyopo Kurasini, TAEPZ na *EPOCH Agricultural Development Company* zilizopo Kisutu jijini Dar es Salaam na zimenunua tani 300 za muhogo mkavu.

3.9. Zao la Kahawa

Zao la kahawa linastawi zaidi katika Mikoa ya Kanda ya Kaskazini, Kanda ya Ziwa na Nyanda za Juu Kusini ambapo wazalishaji wakubwa na wa kati wa zao la kahawa wanapatikana kwa wingi. Takwimu zinaonesha kuwa eneo linalolimwa kahawa na wawekezaji binafsi ni hekta 1,223, ambapo hekta 725 zimendelea kulimwa katika msimu huu. Thamani ya uwekezaji wa Kampuni binafsi kwenye uzalishaji wa kahawa umefikia shilingi bilioni tano na kutoa ajira

ya watu 364. Viwanda vya kusindika kahawa vinapatikana zaidi katika Kanda za Kaskazini, Ziwa, Kusini na Pwani na vimetoa ajira ya takribani watu 1,015. Thamani ya uwekezaji kwenye usindikaji wa kahawa ni wastani wa shilingi bilioni 160.8.

3.10. Zao la Alizeti

Alizeti huzalishwa kwa ajili ya mafuta ya kupikia (edible oil) na huzalishwa kwa wingi na wakulima wadogo. Takwimu zinaonesha kuwa Tanzania inazalisha tani 205,000 za mafuta ya kula yatokanayo na mbegu za mazao, ambapo zao la alizeti ni asilimia 83 na mbegu za mafuta ya mazao mengine ni asilimia 17 tu. Kiasi hicho cha uzalishaji wa ndani unakidhi asilimia 36 tu ya mahitaji ya mafuta ya kula nchini. Mikoa inayozalisha alizeti kwa wingi ni Dodoma, Singida, Manyara, Iringa, Morogoro, Arusha, katavi, Njombe, Rukwa, Tabora, Mbeya, Ruvuma na Kigoma.

Tanzania ina jumla ya viwanda 21 vya alizeti, ambapo viwanda saba ni vikubwa, 14 ni viwanda vya kati na viwanda vidogo ni 750. Asilimia 97 ya viwanda hivyo ni vya ngazi ya “*semi-refinery*” ambayo huzalisha mafuta ya alizeti yenye ubora usioridhisha. Takwimu zilizopo zinaonesha kuwa viwanda vya kusindika alizeti vinapatikana kwa wingi katika Kanda ya Kati na Kanda ya Kaskazini na vina uwezo wa kuzalisha wastani wa tani 3,179.4 za mafuta ya alizeti kwa siku.

3.11. Mazao ya Bustani

Mazao ya bustani yanajumuisha mazao ya maua, matunda, mboga na viungo. Takwimu zinaonesha kuwa mchango wa sekta binafsi katika kilimo cha mazao ya bustani umekuwa wa kuridhisha hasa katika zao la parachichi ambapo uzalishaji uliongezeka kwa kasi kutoka tani 20,000 mwaka 2015 hadi tani 190,000 mwaka 2018. Katika msimu wa mwaka 2019/20 Makampuni ya sekta binafsi yaliyowekeza katika mazao ya bustani yameainishwa kwenye makundi makuu mawili. Kundi la kwanza ni sekta binafsi zilizo chini ya mwavuli wa TAHA ambazo zimewekeza katika wilaya ya Mwanga na Mkoa wa Njombe katika kilimo cha “Orange Fleshed Sweet Potatoes (OFSP)” na parachichi. Kampuni hizo zimewekeza jumla ya Shilingi milioni 500. Aidha, kundi la pili ni la makampuni binafsi ya ndani ambayo yamewekeza kwenye mazao ya bustani (maua, matunda, mbogamboga, viungo na vikonyo) na kuwekeza jumla ya shilingi bilioni 60 katika miundombinu ya umwagiliaji, masoko na usafirishaji pamoja na uzalishaji wa mazao.

3.12. Viwanda vya Kuongeza Thamani Mazao ya Kilimo

- i. Kuanza uwezo wa kuchakata tani 50 za chai kwa siku; uzalishaji kwa Kiwanda cha Chai cha Kabambe (Njombe)
- ii. Kuanza ujenzi wa kiwanda cha kubangua korosho cha *Yalin Cashewnut Company Ltd* (Mikindani – Mtwara) chenye uwezo wa kubangua tani 10,000 kwa mwaka;
- iii. Kuanza uzalishaji kwenye kiwanda cha *21st Century Food and Packaging* kilichopo Kurasini, Dar es Salaam chenye uwezo wa kusaga mahindi tani 300 na ngano tani 1,240 kwa siku;

- iv. Kuanzishwa kwa kiwanda cha kusaga mahindi cha Kampuni ya *Mohamed Enterprises Tanzania Limited* (MeTL) kilichopo Songea, Ruvuma chenye uwezo wa kusaga mahindi tani 100 kwa siku;;
- v. Kuanzishwa kwa kiwanda cha Rungwe Avocado kilichopo wilayani Rungwe, Mbeya chenye uwezo wa kufungasha tani 60 za maparachichi kwa siku; na
- vi. Kuingia kwa makubaliano kati ya Serikali na viwanda vinne vinavyosindika maziwa yanayokaa muda mrefu bila kuharibika (*Ultra Heat Treatment – UHT*) vya *ASAS LTD, Tanga Fresh Ltd, MilkCom Ltd* na *AZAM Dairy Products* kwa lengo la kuongeza usindikaji wa maziwa kutoka lita 154,100 hadi lita 284,500 kwa siku.

4.0. USHIRIKI WA WASHIRIKA WA MAENDELEO: MIRADI NJE YA MFUMO WA BAJETI

Mbali na mchango wa Washirika wa Maendeleo kwenye bajeti unaonekana kama fedha za nje, uchangiaji wao mkubwa vilevile unafanyika kupitia miradi mbalimbali kwa kushirikiana na Wizara/Idara za Serikali nje ya mfumo wa bajeti. Kwa mwaka 2019/2020 miradi 39 iliripotiwa kutekeleza Programu kupitia utaratibu huu ambapo takribani Shilingi **289,387,786,546** zimetengwa kwenye utekelezaji huo (Jedwali Na 4; Kiambatisho Na. 18). Zaidi ya nusu ya thamani ya uwekezaji unafanyika kwenye eneo kuu la tatu la Programu la Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi likifuatiwa na Eneo Kuu la Kuongeza tija na Faida katika Kilimo. Sehemu hii inaeleza kwa muhtasari utekelezaji katika baadhi ya miradi mikubwa inayotekelezwa nje ya mfumo wa bajeti.

Aidha, baadhi ya miradi ya Washirika wa Maendeleo inasaidia Sekta Binafsi, Asasi za Kiraia na jumuiya mbalimbali za wadau wa Kilimo katika kufanikisha ustawi wa mnyororo wa thamani wa mazao ya kilimo, mifugo na uvuvi.

Jedwali Na. 4: Miradi inayotekeleza ASDPII nje ya Mfumo wa Bajeti na kiasi kilichotengwa kutekeleza kwa Mwaka 2019/2020

Na.	Eneo Kuu la Program	Idadi ya Miradi	Thamani ya Uwekezaji (Sh.)
1	Matumizi Endelevu wa Ardhi na Maji	2	19,980,000,000
2	Kuongeza Tija na Faida kwenye Kilimo, Mifugo na Uvuvi	16	78,406,150,760
3	Kukuza Biashara na Kuongeza Thamani ya Mazao	10	150,302,846,786
4	Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	11	40,698,789,000
	Jumla	39	289,387,786,546

4.1 Mradi wa *Support Towards Operationalization of The SADC Regional Agricultural Policy (STOSAR)*

Mradi unatekelezwa katika Mikoa ya Arusha, Tanga, Kilimanjaro, Njombe, Iringa na Mbeya na unafadhiliwa na Jumuiya ya Ulaya na kuratibiwa na Shirika la Chakula Duniani (FAO). Lengo kuu la Mradi ni kusimamia ubora wa biashara za chakula na usalama baina ya Mataifa, kusimamia kutokusambaa kwa magonjwa na visumbufu na kuwa na masoko ya uhakika ya nje ya Ukanda. Katika kipindi cha mwaka 2019/2020 mradi huu umetumia wastani wa Shilingi 159,430,000. Mradi unafadhili mnyororo wa thamani wa mazao mbalimbali ikiwemo parachichi na nyanya.

4.2 Mradi wa *Strengthening Planning and Implementation of District Agricultural Development Plan Using SHEP APPROACH (TANSHEP)*

Mradi unatekelezwa katika mikoa ya Kilimanjaro, Arusha na Tanga. Lengo kuu la mradi ni kuwezesha Halmashauri za Wilaya kuandaa Mipango ya Wilaya ya Maendeleo ya Kilimo (DADPs) ambayo itawawezesha wakulima kuongeza kipato kupitia mfumo wa SHEP. SHEP ni mfumo wa uwezesaji na uhamasishaji wa wakulima wadogo wa mazao ya bustani na matunda ambao umejikita katika kubadili fikra kutoka kilimo cha kawaida kuwa kilimo biashara ambacho huanza na utafiti wa masoko kisha kuzalisha kulingana na mahitaji ya soko. Mradi huu unafadhiliwa na Shirika la Maendeleo la Japan. (JICA.) na unatekelezwa kwa kipindi cha miaka mitano kuanzia 2019 hadi 2023. Hadi Mei, 2020 zaidi ya wakulima 1,600 wamewezeshwa kufanya utafiti wa soko na kuandaa mpango kazi kulingana na utafiti wa soko. Aidha, wakulima wameendelea kuzalisha kulingana na Mpango wa uzalishaji kulingana na mahitaji/utafiti wa soko. Katika eneo la upatikanaji wa pembejeo za kilimo, zaidi ya wakulima 450 wamepatiwa pembejeo za kilimo kwa ajili ya uzalishaji wa mazao mbalimbali ya bustani. Wastani wa gharama za mradi kwa mwaka ni Shilingi 589,793,333.

4.3 Mradi wa *Capacity on Development on Data Collection, Analysis and Data – Based Reporting Under ASDP (ARDS)*

Mradi umeanza kutekelezwa mwaka 2015 hadi 2020 katika Mikoa yote ya Tanzania Bara na unafadhiliwa na Shirika la Maendeleo la Japan (JICA). Lengo kuu la mradi huu ni kuwezesha ukusanyaji wa Takwimu za Kilimo kupitia mfumo wa ARDS. Hadi Juni, 2020 utekelezaji umefikia asilimia 90 ambapo mfumo umekamilika na unatumika. Takwimu za kilimo zinakusanywa kuanzia ngazi ya kijiji hadi Taifa. Katika mwaka wa fedha 2019/2020 fedha iliyotumika ni wastani wa Shilingi 131,890,740.

4.4 Mradi wa *Sustainable Agriculture Kigoma Regional (SAKIRP)*

Mradi unatekelezwa katika Halmashauri sita za Mkoa wa Kigoma. Lengo la mradi ni kuongeza tija ya uzalishaji wa wakulima wadogo hususan wanawake ili kuongeza kipato kupitia kilimo biashara kwenye zao la maharage na muhogo. Mradi huu hutoahuduma za ugani, matumizi sahihi ya pembejeo, masoko na

kilimo biashara ili kuimarisha mnyororo wa thamani wa mazao ya muhogo, maharage na alizeti. Aidha, mradi unajenga madaraja kwa barabara za mashambani, kurahisisha usafirishaji wa mazao kutoka kwenye mashamba na kuyapeleka sokoni/kuhifadhi. Mradi unafadhiliwa kwa ubia kati ya Serikali ya Tanzania inayochangia asilimia 20 na Shirika la Maendeleo la Serikali ya Ubelgiji/Enabel linachangia asilimia 80. Katika mwaka 2019/2020 mradi umewanufaisha zaidi ya wakulima 16,000 ambao wamenufaika moja kwa moja na mradi na wakulima 32,000 ambao hawanufaiki moja kwa moja na mradi. Utekelezaji umefikia asilimia 50 na hutumia wastani wa Shilingi 2,985,222,571 kwa mwaka.

4.5 Mradi wa *Rapid Response Implementation Support* (RARIS)

Mradi ambao unafadhiliwa na Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP) ni wa miaka mitatu kuanzia 2018 hadi 2021. Mradi unatekeleza ASDP II eneo kuu la nne ambapo lengo mahsusi ni kuweka mazingira wezeshi ya uwekezaji katika sekta ya kilimo kwa kuimarisha uratibu, ufuatiliaji na tathmini. Fedha iliyotumika katika kipindi cha 2019/2020 ni Shilingi 2,250,000,000. Baadhi ya mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na:-

- i. Kuanzisha mifumo ya kieletroniki kwa ajili ya kurahisisha huduma kwa wadau wa sekta ya kilimo. Mifumo hiyo ni Mfumo wa Kusajili Wakulima (Farmers Registration System-FRS); Mfumo wa Kutoa Leseni na Vibali (ATMIS); Mfumo wa M-Kilimo (e-Extension Services); Mfumo wa Taarifa za Sekta ya Kilimo (Dashboard) na Mfumo wa Kuwatambua Wadau wa Sekta ya Kilimo (*Stakeholders Mapping*);
- ii. Kufanya tafiti na kupendekeza maboresho ya sera katika maeneo mbalimbali. Baadhi ya tafiti zilizofanywa ni Uchambuzi wa Utekelezaji wa Makubaliano ya Malabo (*Tanzania Performance in the 2016-2017 Biennial Review Report on Implementation of CAADP Malabo Declaration*); Utafiti na Uchambuzi wa Mnyororo wa thamani wa zao la Parachichi (*Avocado Value Chain Analysis in Tanzania*); Uchambuzi wa Bajeti ya Sekta ya Kilimo na Changamoto ya Utekelezaji (*Analysis of Agriculture Sector Budget Implementation and Challenges*); na Uchambuzi wa Mfumo wa Uagizaji wa Mbolea ya Pamoja (*Review of the Fertilizer Bulk Procurement System*). Tafiti nyingine ni: Utambuzi wa Teknolojia na Ubunifu wa Zana za Kilimo (*Mapping Agricultural Innovations and Technologies and Dissemination through Coaching or Stakeholders Engagement*);
- iii. Kuwezesha mapitio ya Sera ya Taifa ya Kilimo ya mwaka 2013 na kuandaa Mkakati wa utekelezaji kwa ajili ya kuongeza ufanisi katika sekta ya kilimo;
- iv. Kuwezesha Makongamano ya Vijana katika Kanda sita nchini ili kuwawezesha kujua shughuli za kilimo pamoja na kutoa uelewa wa pamoja juu ya utekelezaji wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili;

- v. Kuwezesha uzinduzi wa bima ya mazao pamoja na kukamilisha mwongozo wa bima ya mazao kwa Mkulima na kusambazwa kwa wadau mbalimbali kwa ajili ya kutoa elimu ya bima ya mazao;
- vi. Kuwezesha mijadala na majukwaa mbalimbali ikiwemo Mkutano wa wafanyabiashara wa nafaka nchini ili kuimarisha ushirikiano na kuweka mikakati ya kufikia masoko ya ndani na Nje;
- vii. Kukamilisha Mwongozo wa Mawasiliano wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*ASDP II Communication Strategy*) na Mwongozo wa Utekelezaji wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*ASDP II Implementation Manual*); na
- viii. Kuandaa Mwongozo wa Kutafuta Fedha za Utekelezaji (*Resource Mobilization Strategy*) ambao umefikia asilimia 85 na Mfumo wa Kupima Matokeo ya Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*ASDP II Result Framework*).

4.6 Mradi wa Agri-connect

Mradi unatekelezwa katika mikoa ya Mbeya, Njombe, Iringa, Songwe, Katavi, Ruvuma na Zanzibar. Mradi unajikita katika kuimarisha mnyororo wa thamani ya mazao ya chai, kahawa, viungo na mazao ya bustani. Lengo ni kuwezesha wakulima kufikia viwango vya ubora na usalama wa chakula vya kimataifa na hivyo kuweza kuuza bidhaa za mazao hayo katika Soko la Ulaya. Mradi unafadhiliwa na Umoja wa Ulaya na unatekelezwa kuanzia mwaka 2020 hadi 2023. Kwa mwaka 2019/2020 mradi ulitengewa Shilingi Bilioni 185.

4.7 Mradi wa Kupunguza Upotevu wa Nafaka baada ya Kuvuna

Mradi unatekelezwa katika mikoa ya Dodoma (Chemba, Kondoa na Chamwino), Manyara (Hanang' na Mbulu), Morogoro (Kilosa na Gairo) na Shinyanga (Kishapu na Ushetu). Mradi unafadhiliwa na HELVETAS – Swiss Intercooperation - Tanzania na unatekelezwa kwa kipindi cha miaka saba kuanzia 2013 hadi 2020. Lengo ni kupunguza upotevu wa nafaka Kanda ya Kati Tanzania ili kuimarisha uhakika wa chakula na kipato cha wakulima kupitia teknolojia ya silos na mifuko isiyopitisha hewa (Hermetic technologies). Wanufaika wa moja kwa moja ni wakulima wadogo wa mazao ya nafaka na mikunde. Wanufaika wengine ni watoa huduma za pembejeo, wazalishaji wa teknolojia za kuhudumia mazao baada ya kuvuna, mafundi mchundo na wazalishaji wa mifuko isiyopitisha hewa.

4.8 Mradi wa Chai (Chai Project)

Mradi unatekelezwa katika wilaya za Njombe, Mufindi, Rungwe na Ludewa. Lengo ni kupunguza umaskini vijijini kwa kuwajengea wakulima wadogo wa zao la chai uwezo wa kushindana katika masoko ya ndani kwa lengo la kuongeza tija ya uzalishaji. Mradi unafadhiliwa na *The Wood Foundation Africa* (TWFA) na umeanza kutekelezwa mwaka 2007 hadi 2025 Kwa gharama ya Shilingi 3,834,100,000.

4.9 Programu ya Kuimarisha Ushindani na Upatikanaji wa Soko (MARK-UP)

Mpango wa Maendeleo wa kikanda unakusudia kuchangia ukuaji wa uchumi wa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Lengo la mradi ni kuongeza mauzo ya mazao ya kilimo kutoka Afrika Mashariki katika soko la Ulaya, kukuza umoja wa kikanda na kuimarisha upatikanaji wa masoko ya Ulaya. MARKUP inasaidia biashara ndogo na za kati (SMEs) nchini Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania na Uganda kwa kulenga bidhaa maalum za kilimo kama parachichi, kakao, kahawa, viungo, chai na kilimo cha maua. Mpango utatekelezwa na Kituo cha Biashara cha Kimataifa, *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit* (GIZ), Shirika la Maendeleo la Viwanda la Umoja wa Mataifa (UNIDO) na washirika wengine wa kitaifa. Mradi utatekelezwa kwa kipindi cha miaka mine na umeanza kutekelezwa mwaka 2018 na utakamilika mwaka 2021. Mradi unalenga kuondoa vizuizi vya biashara vya kisekta na kuimarisha viwango vya ubora na umejikita katika mazao ya kipaumbele ya kahawa, chai na mazao ya bustani katika mnyororo wa thamani.

4.10 Mradi wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (SWIOFish)

Mradi wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (SWIOFish) unatekelezwa kwa kipindi cha miaka sita (2015 hadi 2021) na unafadhiliwa na Benki ya Dunia kwa gharama ya **shilingi 39,486,528,000.00**. Lengo kuu la mradi huo ni kuimarisha usimamizi madhubuti wa uvuvi katika ngazi ya kijamii, kitaifa na kikanda. Katika mwaka 2019/2020, mradi ulitenga na kutumia kiasi cha **shilingi 11,094,917,551** kwa ajili ya utekelezaji wa kazi mbalimbali ikiwemo;

- (i) Kuimarisha na kuijengea uwezo Wizara ya Mifugo na Uvuvi pamoja na Taasisi zake (TAFIRI, FETA na MRPU) kwa kuwezesha mafunzo mbalimbali na vitendea kazi kwa watumishi wake;
- (ii) Ujenzi wa miundombinu ya kuimarisha sekta ya Uvuvi kama vile Maabara ya Utafiti wa Uvuvi Dar es Salaam, nyumba za watumishi katika Hifadhi ya Bahari ya Silikanti Tanga (TACMP) na ofisi ya Hifadhi ya Bahari ya Kisiwa cha Mafia; ukarabati wa miundombinu ya soko la Feri - Dar es Salaam na ujenzi wa Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari (National Mariculture Resource Centre) Kunduchi, Dar es Salaam;
- (iii) Ununuzi wa Boti, vifaa vya doria, Vifaa vya utafiti – TAFIRI pamoja na kutoa mafunzo stahiki kwa walengwa;
- (iv) Kuwezesha mafunzo kwa Vikundi 50 vya Ulinzi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi (BMU) kuhusu masuala ya utawala bora na uongozi ikiwa pamoja na kuwanunulia vitendea kazi mbalimbali; na
- (v) Kuwezesha mapitio ya Sheria ya Uvuvi, kutafsiri na kuchapisha Sera ya Taifa ya Uvuvi ya mwaka 2015 katikalugha ya Kiswahili.

4.11 Mradi wa usimamizi wa samaki wanaopatikana katika tabaka la juu la maji

Serikali kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) inatekeleza Mradi wa Kuwezesha Utekelezaji wa Mpango wa Usimamizi wa Samaki wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji (Project to Support the Implementation of the Tanzania Small and Medium Pelagic Fisheries Management Plan) katika Ukanda wa Bahari ya Hindi. Mradi huo utatekelezwa kwa kipindi cha miezi (18) kuanzia mwezi Agosti, 2019 kwa thamani ya shilingi **228,737,551**. Lengo la Mradi ni kuimarisha uendelevu wa samaki wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji wakiwemo dagaa ambao huchangia takribani theluthi moja ya mavuno ya samaki wanaopatikana katika Bahari ya Hindi. Mradi huo umetekeleza kazi zifuatazo:-

- (i) Kutoa mafunzo kuhusu Mzunguko wa Usimamizi wa Uvuvi kwa wadau 30 wanaohusika katika kutekeleza Mpango wa Usimamizi wa Samaki wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji. Mafunzo hayo yalilenga kuimarisha uwezo wadau katika kutekeleza Mpango huo;
- (ii) Kufanya maandalizi ya Mpango wa Mafunzo kwa kuzingatia dhana ya usimamizi wa uvuvi unaozingatia ikolojia na mazingira (Ecosystem Approach to Fisheries Management). Mpango huu utakaotumika kutoa mafunzo kwa wadau wanaohusiana na utekelezaji wa Mpango wa Usimamizi wa Samaki Wadogo na wa Kati Wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji ili kuimarisha usimamizi wa rasilimali hiyo;
- (iii) Kufanya tathmini ya Mfumo wa Wizara wa Ukusanyaji, Uhifadhi na Uchakataji wa Takwimu za Uvuvi ili kubaini changamoto zilizopo. Kufahamika kwa changamoto hizi kutawezesha Serikali kuhuisha Mfumo uliopo na kuandaa Mkakati ya Usimamizi wa Takwimu Nchini utakaowezesha upatikanaji wa takwimu na taarifa sahihi za uvuvi kwa wakati; na
- (iv) Kufanya mapitio ya Mpango wa Usimamizi wa Samaki wanaopatikana katika Tabaka la Juu la Maji kwa kufanya tathmini ya hali halisi ya utekelezaji wa Mpango ili kubaini changamoto zilizojitokeza katika kipindi cha utekelezaji wa Mpango tangu ulipoandaliwa mwaka 2013 pamoja na fursa mpya zilizopo kwa sasa. Taarifa hii itaiwezesha Serikali kuandaa Mpango mpya na kuweka mikakati ya usimamizi itakayoendana na hali halisi ya rasilimali husika.

4.12 Mradi wa kuandaa Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Uvuvi

Serikali kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) inaendelea kutekeleza mradi wa kuandaa Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Uvuvi (Tanzania Fisheries Master Plan – TFMP). Mradi una thamani Dola za Marekani **195,000.00** sawa na shilingi **448,500,000.00**.

5.0. CHANGAMOTO NA UTATUZI KATIKA UTEKELEZAJI WA ASDP II

Changamoto za utekelezaji wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili zimegawanyika katika makundi makubwa mawili. Kundi la kwanza ni zile zinazohusu maeneo makuu manne ya Programu na kundi la pili ni zile za ujumla. Jedwali Na. 3 limeainisha changamoto katika maeneo makuu manne ya Programu na Jedwali Na. 4 ni changamoto za jumla.

Jedwali Na. 3: Changamoto katika utekelezaji wa Programu kwa Maeneo Makuu

Na.	Eneo Kuu la Programu	Changamoto	Mapendekezo ya hatua za kutatua changamoto
1.	Matumizi Endelevu wa Ardhi na Maji	Uhaba wa fedha zinazotolewa ikilinganishwa na bajeti ambapo ni asilimia 45 pekee zimetolewa	Kuendelea kufuatilia utoaji wa fedha za utekelezaji wa kazi zilizopangwa kulingana na Mpango Kazi na Mtiririko wa Mahitaji ya fedha
		Uelewa mdogo wa wananchi walio wengi kuhusu Sera, Sheria, Kanuni, Taratibu na Miongozo inayotawala sekta ya ardhi na hivyo kusababisha migogoro ya matumizi ya Ardhi miongoni mwa watumiaji	Kuongeza kasi ya kutoa elimu na uwekezaji kwenye utoaji Hati za Hakimiliki za Kimila;
		Hati za Hakimiliki za Kimila kutothaminiwa na Taasisi za fedha ikilinganishwa na hati zinazotolewa chini ya Sheria ya Ardhi Na. 4 ya mwaka 1999	Kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa watendaji ili kuongeza uelewa wa sheria, kanuni na taratibu zinazosimamia sekta ya ardhi nchini.
		Upungufu wa watumishi katika sekta ya ardhi hasa ngazi ya Halmashauri	Kubaini mahitaji ya rasilimali watu katika utekelezaji wa miradi ya sekta za ardhi na skimu za umwagiliaji katika Halmashauri
		Kukosekana kwa vitendea kazi vya kutosha kuwezesha kuandaliwa Hati za Hakimiliki za Kimila	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kuwezesha upatikanaji wa vifaa kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango
2.	Kuongeza Tija na Faida Katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	Uhaba wa fedha zinazotolewa ikilinganishwa na bajeti zilizoidhinishwa ambapo ni asilimia 22 tu ya	Kutoa fedha za utekelezaji kama zilivyopangwa kwenye bajeti

Na.	Eneo Kuu la Programu	Changamoto	Mapendekezo ya hatua za kutatua changamoto
		<p>fedha zimetolewa</p> <p>Matumizi hafifu ya mbinu na teknolojia bora za uzalishaji</p> <p>Upatikanaji usiotosheleza wa pembejeo za kilimo, mifugo na uvuvi nchini</p>	<p>Kutoa elimu zaidi na kuhamasisha matumizi ya mbinu bora za uzalishaji</p> <p>Kuongeza uzalishaji wa pembejeo nchini na kutanua wigo wa uagizaji pembejeo nje ya nchi.</p>
3.	Biashara na Kuongeza Thamani ya Mazao	<p>Uhaba wa fedha zinazotolewa kwenye baadhi ya maeneo ya vipaumbele kwenye eneo hili</p> <p>Malighafi zisizotosheleza na zenye ubora unaohitajika kwenye viwanda vya uchakataji na kuongeza thamani</p> <p>Mchakato wa manunuzi kuathiriwa na mfumo wa manunuzi (TANePS) ambapo pamoja na mambo mengine unachukua muda mrefu kukamilika na hivyo kuathiri utekelezaji wa miradi hususan ya dharura. Hali hii pia huchangia kuchelewesha kutekeleza mradi ikiwa ni pamoja na kusababisha fedha za mradi kutotumika kwa wakati.</p>	<p>Kuendelea kufuatilia utoaji wa fedha za utekelezaji wa kazi zilizopangwa kulingana na Mpango Kazi.</p> <p>Utekelezaji thabiti wa mikakati ya kuongeza uzalishaji wa malighafi nchini.</p> <p>Kupitia matumizi ya mfumo wa TANePs kwa lengo la kuboresha</p>
		Gharama kubwa za uwekezaji wa teknolojia bora za usindikaji kwenye mazao ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi	Kuweka mazingira wezeshi ya upatikanaji wa teknolojia bora kwa gharama nafuu ikiwemo upatikanaji wa mikopo nafuu.
		Kuchelewa kutolewa kwa msamaha wa kodi kwa mikataba inayokidhi vigezo na hivyo kuchelewesha malipo ya wakandarasi.	Kuboresha mchakato wa upitiaji maombi na kutoa misamaha ya kodi kwa wakati.
4.	Kuwezesha Sekta Katika Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	Uhaba wa fedha zinazotolewa ikilinganishwa na bajeti iliyopangwa ambapo asilimia 16 tu ya fedha zimetolewa	Kufuatilia utoaji wa fedha za utekelezaji wa kazi zilizopangwa kulingana na Mpango Kazi na Mtiririko wa Mahitaji ya fedha
		Uelewa mdogo wa matumizi ya mfumo ya masoko hususan mfumo wa	Kuhamasisha matumizi ya mfumo ya masoko kwa mujibu wa sheria, kanuni na taratibu

Na.	Eneo Kuu la Programu	Changamoto	Mapendekezo ya hatua za kutatua changamoto
		Stakabadhi za Ghala na Soko la Bidhaa (<i>Commodity Exchange</i>)	
		Mwingiliano wa baadhi ya kanuni na taratibu katika ufanyaji wa biashara	Kuzingatia matumizi ya mpango kazi wa "Blue Print" kwenye maeneo yanayoonekana kukinzana au kufanana ili kurahisisha ufanyaji biashara

Jedwali Na. 4: Changamoto za jumla

Na.	Changamoto	Mapendekezo ya hatua za kutatua changamoto
1.	Upatikanaji mdogo wa fedha kwa kuzingatia bajeti na muundo wa Programu kwa ujumla	<ul style="list-style-type: none"> a) Wizara ya Fedha na Mipango kutoa fedha kulingana na mpango kazi; b) Kukamilisha Mwongozo wa Utafutaji Rasilimali fedha na kuanza kutumika; c) Kuhamasisha Benki za Biashara kuwekeza zaidi katika kilimo, mifugo na uvuvi kwa kutoa mikopo nafuu kwa wakulima wawekezaji kwenye Sekta Binafsi; d) Majadiliano kati ya Serikali na Washirika wa Maendeleo kuongeza mchango kwenye bajeti ya Programu; na e) Kuandaa miradi inayotekelezeka na kuvutia wadau
2	Ushiriki mdogo wa Sekta Binafsi katika kuwekeza kwenye Maeneo ya Programu	<ul style="list-style-type: none"> a) Uhamasishaji wa Sekta Binafsi kuwekeza na kuvutia mitaji zaidi kwenye uwekezaji. kuboresha muundo wa upatikanaji wa taarifa kutoka Sekta Binafsi b) Kuimarisha mifumo ya taarifa na ufuatiliaji wa Sekta
3	Ukosefu wa taarifa za utekelezaji na thamani ya fedha zinazoelekezwa kwenye utekelezaji kwa baadhi ya miradi ya Washirika wa Maendeleo nje ya mfumo wa bajeti.	<ul style="list-style-type: none"> a) Kuimarisha mifumo iliyopo ya upatikanaji wa taarifa ikiwemo TAN-AIM (Tanzania Agricultural Investors Mapping) na D-Fund; na b) Kuwatambua na kuwahamasisha watekelezaji wanaonufaika na miradi hiyo kuwasilisha taarifa za utekelezaji zikionesha michango waliyopokea toka kwa Washirika wa Maendeleo
4.	Taarifa kutokuonesha maendeleo ya Programu hatua kwa hatua.	Kukamilisha Jedwali la Matokeo ya Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (<i>ASDP II Result Framework</i>) na kuanza kutumika katika taarifa ya nusu mwaka (2020/2021).

6.0. HITIMISHO

Utekelezaji wa Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II) kwa mwaka 2019/2020 umekuwa ni wa kuridhisha na wenye matokeo chanya kulingana na fedha zilizopangwa, kutolewa na kutumika kwa mujibu wa bajeti kwenye Wizara za Sekta ya Kilimo. Eneo kuu la kukuza biashara na kuongeza thamani hususan kwenye kuimarisha miundombinu ya barabara vijijini limekuwa na ufanisi zaidi ambapo asilimia **79** ya fedha zilizopangwa zilitolewa. Hata hivyo, mizania hafifu ya utoaji wa rasilimali fedha kwenye maeneo mengine makuu ya Programu umepelekea kuwa na asilimia **59** fedha zilizotolewa kulingana na bajeti ya Programu nzima kwa mwaka 2019/2020. Kwa kuzingatia hali hiyo ni muhimu utoaji rasilimali fedha ukazingatia mahitaji ya maeneo yote makuu ya Programu kama inavyoidhinishwa katika bajeti.

Aidha, uwekezaji unaofanywa na Washirika wa Maendeleo unaonekana zaidi kwenye miradi inayotekeleza Programu nje ya mfumo wa bajeti ikilinganishwa na mchango wao kwenye bajeti kuu ya Serikali. Hata hivyo, ipo haja kujua kwa kina kazi zinazofanyika na kiasi cha fedha kinachofika kwenye utekelezaji kupitia miradi hii.

Ushiriki wa Sekta Binafsi unaendelea kuimarika ikilinganishwa na ilivyokuwa mwaka 2018/2019 ingawa bado uwekezaji unaofanyika ni mdogo ikilinganishwa na matarajio ya Programu. Uhamasishaji wa uwekezaji kupitia Sekta Binafsi na kuimarisha kanzi data ya wadau inaweza kuakisi uwepo wa mchango mkubwa zaidi kwenye uimarishaji wa mnyororo wa thamani wa mazao ya kilimo, mifugo na uvuvi.

Kiambatisho Na. 1: Mchanganuo wa fedha zilizopangwa/zilizoidhinishwa kwa mwaka 2019/2020

Eneo Kuu la Programu	Wizara/Taasisi inayotekeleza (Fungu)	Fedha zilizopangwa			Asilimia (%) ya fedha kwa fungu kwa Eneo Kuu husika
		Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)	
Eneo Kuu la Kwanza: Usimamizi na Matumizi Endelevu ya Ardhi na Maji	Wizara ya Ardhi (Fungu 48)	5,100,126,250	1,415,000,000	6,515,126,250	9.69%
	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	4,435,000,000	11,636,620,180	16,071,620,180	23.91%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	480,000,000	-	480,000,000	0.71%
	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji (Fungu 05)	2,931,500,000	29,501,462,613	32,432,962,613	48.24%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	270,650,000	270,650,000	0.40%
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	39,576,500	7,000,000	46,576,500	0.07%
	Halmashauri (LGA)	3,584,122,654	-	3,584,122,654	5.33%
	Wizara ya Maji (Fungu 49)	459,000,000	7,371,000,000	7,830,000,000	11.65%
	Jumla Ndogo	17,029,325,404	50,201,732,793	67,231,058,197	100.00%
Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	72,465,000,000	9,109,725,960	81,574,725,960	76.46%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	1,200,000,000	-	1,200,000,000	1.12%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	1,846,737,551	947,940,000	2,794,677,551	2.62%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	99,223,000	99,223,000	0.09%
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	311,876,000	46,500,000	358,376,000	0.34%
	Halmashauri (LGA)	20,573,602,154	87,081,000	20,660,683,154	19.37%
	Jumla Ndogo	96,397,215,705	10,290,469,960	106,687,685,665	100.00%
Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Uongezaji Thamani wa Mazao	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	4,227,838,199	40,830,687,000	45,058,525,199	15.41%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	1,180,000,000	-	1,180,000,000	0.40%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	1,000,000,000	1,093,870,000	2,093,870,000	0.72%
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	2,501,000,000	-	2,501,000,000	0.86%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	316,026,000	316,026,000	0.11%
	TARURA (TAMISEMI)	188,073,980,000	42,112,000,000	230,185,980,000	78.71%
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	171,864,504	24,120,000	195,984,504	0.07%
	Halmashauri (LGA)	10,933,570,835	-	10,933,570,835	3.74%
	Jumla Ndogo	208,088,253,538	84,376,703,000	292,464,956,538	100.00%
Eneo Kuu la Nne: Kuwezesha Sekta katika Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	800,000,000	161,376,700	961,376,700	4.12%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	140,000,000	-	140,000,000	0.60%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	260,000,000	8,978,310,000	9,238,310,000	39.60%
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	99,000,000	-	99,000,000	0.42%
	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji (Fungu 05)	68,500,000	-	68,500,000	0.29%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	810,101,000	810,101,000	3.47%
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	927,188,900	80,764,000	1,007,952,900	4.32%
	Halmashauri (LGA)	9,904,657,658	1,098,033,772	11,002,691,430	47.17%
	Jumla Ndogo	12,199,346,558	11,128,585,472	23,327,932,030	100.00%
Jumla Kuu		333,714,141,205	155,997,491,225	489,711,632,430	

Kiambatisho Na. 2: Mchanganuo wa fedha zilizotolewa kwa mwaka 2019/2020

Eneo Kuu la Programu	Wizara/Taasisi inayotekeleza (Fungu)	Fedha zilizotolewa			Asilimia ya fedha zilizotolewa kati ya zilizopangwa
		Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)	
Eneo Kuu la Kwanza: Usimamizi na Matumizi Endelevu ya Ardhi na Maji	Wizara ya Ardhi (Fungu 48)	1,600,000,000	1,267,477,000	2,867,477,000	44.01%
	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	33,692,600	7,291,016,143	7,324,708,743	45.58%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	124,726,474	-	124,726,474	25.98%
	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji (Fungu 05)	950,926,062	12,307,974,571	13,258,900,633	40.88%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	0.00%
	Sekretarieti za Mkoa (RSs)	22,727,000	-	22,727,000	48.79%
	Halmashauri (LGA)	328,525,888	4,800,000	333,325,888	9.30%
	Wizara ya Maji (Fungu 49)	410,000,000	5,728,442,245	6,138,442,245	78.40%
	Jumla Ndogo	3,470,598,024	26,599,709,959	30,070,307,983	44.73%
Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	14,901,184,584	1,170,409,926	16,071,594,510	19.70%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	204,094,833	-	204,094,833	17.01%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	426,312,538	-	426,312,538	15.25%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	0.00%
	Sekretarieti za Mkoa (RSs)	145,272,851	4,960,000	150,232,851	41.92%
	Halmashauri (LGA)	6,471,703,000	52,992,000	6,524,695,000	31.58%
	Jumla Ndogo	22,148,567,806	1,228,361,926	23,376,929,732	21.91%
Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Uongezaji Thamani wa Mazao	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	6,244,804,177	30,980,571,083	37,225,375,260	82.62%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	-	-	-	0.00%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	-	-	-	0.00%
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	-	-	-	0.00%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	0.00%
	TARURA (TAMISEMI)	173,372,696,111	19,869,158,742	193,241,854,853	83.95%
	Sekretarieti za Mkoa (RSs)	27,845,000	-	27,845,000	14.21%
	Halmashauri (LGA)	1,191,892,000	-	1,191,892,000	10.90%
	Jumla Ndogo	180,837,237,288	50,849,729,825	231,686,967,113	79.22%
Eneo Kuu la Nne: Kuwezesha Sekta katika Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	Wizara ya Ardhi (Fungu 48)			-	
	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	800,000,000	-	800,000,000	83.21%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	-	-	-	0.00%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	-	1,350,049,659	1,350,049,659	14.61%
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	-	-	-	0.00%
	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji (Fungu 05)	-	-	-	0.00%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	0.00%
	Sekretarieti za Mkoa (RSs)	183,958,500	39,821,000	223,779,500	22.20%
	Halmashauri (LGA)	1,295,870,950	72,012,000	1,367,882,950	12.43%
	Jumla Ndogo	2,279,829,450	1,461,882,659	3,741,712,109	16.04%
Jumla Kuu		208,736,232,568	80,139,684,370	288,875,916,938	58.99%

Kiambatisho Na. 3: Mchanganuo wa fedha zilizotumika kwa mwaka 2019/2020

Eneo Kuu la Programu	Wizara/Taasisi inayotekeleza (Fungu)	Fedha zilizotumika			Asilimia ya fedha zilizotumika kati ya zilizotolewa
		Fedha za Ndani (Tsh)	Fedha za Nje (Tsh)	Jumla (Tsh)	
Eneo Kuu la Kwanza: Usimamizi na Matumizi Endelevu ya Ardhi na Maji	Wizara ya Ardhi (Fungu 48)	1,600,000,000	1,267,477,000	2,867,477,000	100%
	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	33,692,600	7,261,256,143	7,294,948,743	100%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	124,726,474	-	124,726,474	100%
	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji (Fungu 05)	-	9,808,410,789	9,808,410,789	74%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	22,727,000	-	22,727,000	100%
	Halmashauri (LGA)	295,071,888	4,800,000	299,871,888	90%
	Wizara ya Maji (Fungu 49)	410,000,000	5,728,442,245	6,138,442,245	100%
	Jumla ndogo	2,486,217,962	24,070,386,177	26,556,604,139	88%
Eneo Kuu la Pili: Kuongeza Tija na Faida katika Kilimo, Mifugo na Uvuvi	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	14,901,184,584	1,170,409,926	16,071,594,510	100%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	204,094,833	-	204,094,833	100%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	426,312,538	-	426,312,538	100%
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	144,552,851	4,960,000	149,512,851	100%
	LGAs	6,266,015,000	52,992,000	6,319,007,000	97%
	Jumla Ndogo	21,942,159,806	1,228,361,926	23,170,521,732	99%
Eneo Kuu la Tatu: Biashara na Uongezaji Thamani wa Mazao	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	6,244,804,177	30,980,571,083	37,225,375,260	100%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	-	-	-	-
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	-	-	-	-
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	-	-	-	-
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	-
	TARURA (TAMISEMI)	114,727,368,019	4,055,993,789	118,783,361,808	61%
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	25,415,000	-	25,415,000	91%
	Halmashauri (LGA)	1,005,427,000	-	1,005,427,000	84%
	Jumla Ndogo	122,003,014,196	35,036,564,872	157,039,579,068	68%
Eneo Kuu la Nne: Kuwezesha Sekta katika Uratibu, Ufuatiliaji na Tathmini	Wizara ya Kilimo (Fungu 43)	800,000,000	-	800,000,000	100%
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99)	-	-	-	-
	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 64)	-	1,350,049,659	1,350,049,659	100%
	Wizara ya Viwanda na Biashara (Fungu 44)	-	-	-	-
	OR-TAMISEMI (Fungu 56)	-	-	-	
	Sekretarieti za Mikoa (RSs)	183,908,500	33,377,000	217,285,500	97%
	Halmashauri (LGA)	1,237,247,950	72,012,000	1,309,259,950	96%
	Jumla Ndogo	2,221,156,450	1,455,438,659	3,676,595,109	98%
Jumla Kuu		148,652,548,414	61,790,751,635	210,443,300,049	73%

Kiambatisho Na. 7: Kampuni zinazozalisha Chai na Thamani ya Uwekezaji

Na.	Jina la kampuni	Jina la Kiwanda	Mkoa	Mahali kilipo	Uwezo Kusindika (tani)	Thamani ya Uwekezaji (TSH)
1	Unilever Tea (T) Ltd	Kabambe	Njombe	Njombe	3,000	17,800,000,000
		Kibwele	Iringa	Mufindi	4,300	2,454,318,436
		Kilima	Iringa	Mufindi	4,000	3,582,527,411
		Lugoda	Iringa	Mufindi	7,700	3,247,338,153
2	Mohamed Enterprises Tanzania Ltd (METL)	Chivanjee	Mbeya	Rungwe	4,000	1,452,681,128
		Ambagulu	Tanga	Korogwe	2,500	776714586
		Dindira	Tanga	Korogwe	1,500	1,683,969,592
3	DL Group	Kibena	Njombe	Njombe	3,500	2,065,276,684
		Ikanga	Iringa	Mufindi	2,500	1,532,592,773
		Luponde	Iringa	Mufindi	3,000	1,186,985,949
		Itona	Iringa	Mufindi	8,000	2,505,414,117
4	Lupembe Tea Estate Ltd	Lupembe Tea Factory	Njombe	Lupembe	3,000	797130528
5	Kisigo Tea Company	Kiganga	Iringa	Mufindi	2,000	350372631
6	East Usambara Estate	Bulwa	Tanga	Muheza	3,000	2,649,834,926
		Kwamkoro	Tanga	Muheza	4,500	195,73,113
7	Arc Mountain Tea Company	Marvera	Tanga	Muheza	750	209315726
		Herkulu	Tanga	Lushoto	1,000	444725364
8	Kagera Tea Company	Kagera	Kagera	Bukoba	1,500	415815480
9	Tropical treasure tea processing company	Tropical treasure	K/Njaro	Moshi	5	30,42,500
10	Wakulima Tea Company	Katumba	Mbeya	Rungwe	5,200	5,088,263,747
		Mwakaleli	Mbeya	Rungwe	1,500	0
	JUMLA				66,455	48,265,892,844

Sekta Binafsi: Kampuni zilizoshiriki ununuzi wa Pamba Msimu 2019/20

Na.	Mkoa	Jina la Mwekezaji Kampuni	Kiasi cha Pamba Iliyonunuliwa-2019/2020	Thamani ya Pamba Iliyonunuliwa 2019/2020
1	Simiyu	ALLIANCE GINNERIES	23,286,680	27,944,016,000
		NSAGALI CO. LTD	8,426,568	10,111,881,600
		VITRECS OIL MILL	8,426,568	10,111,881,600
		NGS INVESTMENT CO.LTD	17,569,340	21,083,208,000
2	Shinyanga	AFRISIAN GINNING - SHINYANGA	12,815,173	15,378,207,600
		BIRCHAND OIL MILL LTD	17,389,420	20,867,304,000
		FRESHO - Kahama	17,314,720	20,777,664,000
		FRESHO -Shinyanga	36,810,488	44,172,585,600
		GAKI INVESTMENT CO.LTD	30,383,740	36,460,488,000
		KAHAMA COTTON	18,022,517	21,627,020,400
		KAHAMA OIL MILL - HINDUKI (K.O.M.Ltd)	32,573,740	39,088,488,000
3	Geita	KAHAMA OIL MILL - KAHAMA	12,602,080	15,122,496,000
		MeTL - Chato ginnery	1,984,400	2,381,280,000
	Mara	MeTL GINNING CO.LTD	412,494	494,992,800
		OLAM (T) LTD-BUNDA	22,098,897	26,518,676,400
		S & C GINNING CO. LTD	37,420,682	44,904,818,400
	Tabora	OLAM - MOUNT MERU	7,587,260	9,104,712,000
		OLAM - MANONGA	5,254,800	6,305,760,000
4	Dar es salaam	MWATEX (2001)LTD	802,980	963,576,000
		S.M.HOLDINGS LTD	618,870	742,644,000
5	Singida	NIDA TEXTILE CO.LTD	1,981,040	2,377,248,000
6	mwanza	BIOSUSTAIN (T) LTD	14,185,181	17,022,217,200
7	Shinyanga	ICK COTTON OIL	7,423,280	8,907,936,000
8	Simiyu	AHAM INVESTMENT	17,496	20,995,200
9	Mwanza	BioRe (T) LTD	5,375,319	6,450,382,800
10	Mwanza	LUGEYE INVESTMENT CO.LTD	8,764,360	10,517,232,000
11	Mwanza/Geita	MATONGO FARMING	5,469,200	6,563,040,000
Jumla			354,909,841	426,020,751,600

Kiambatisho Na. 9:

Sekta Binafsi: Baadhi ya Wadau Kwenye Zao la Muhogo

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
Enabel-SAKIRP	789,940,000	Uzalishaji na uchakataji muhogo	Binafsi	Kigoma - Kakonko,Kigoma Dc, Kasulu, Buhigwe, Uvinza
Adam Mambea	150,000,000	Uzalishaji Eka 100	Binafsi	Tanga -Handeni (Komokonga)
Dar Canton Investment Company Limited	5,889,393,000	Uzalishaji Ekari 8,607, Usindikaji Tani 86,070	Binafsi	Dar es Salam Kinondoni
MERCIBELL CASSAVA FLOUR	50,000,000	Usindikaji	Binafsi	DAR ES SALAAM,KINONDONI, MBEZI BEACH,KIGOMA STREET,NO 22.
JV BIOTECH ENTERPRISES COMPANY LIMITED	50,000,000	UZALISHAJI, USINDIKAJI NA USHAURI	Binafsi	PWANI,CHALINZE,KI WANGWA-BAGO
UKAYA FARM		UZALISHAJI,USINDIKAJI	Binafsi	PWANI MKURANGA
JUMLA	6,929,333,000			

Sekta Binafsi: Watoa Huduma za Ugani kwenye Zao la Mahindi

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
SEEDCO	6,000,000	Elimu ya Uzalishaji bora kwa kutumia Shamba Darasa	Wafadhili	Iringa- Kilolo, Shinyanga, Katavi
RUDI	19,000,000	Elimu ya Uzalishaji bora kwa kutumia Shamba Darasa	Wafadhili	Iringa- Kilolo
BRITEN	4,700,000	Utunzaji wa Mahindi kuzuia upotevu	Wafadhili	Iringa- Kilolo
Kampuni ya OCP	6,400,000	Matumizi Bora ya Mbolea	Wafadhili	Njomebe- Makete
YARA TANZANIA	13,000,000	Matumizi Bora ya Mbolea	Wafadhili	Njomebe- Makete
Mteweke General	1,234,000	Matumizi Bora ya Mbolea	Wafadhili	Njomebe- Makete
ADP MBOZI	41,035,600	Kanuni bora za kilimo kwa	Wafadhili	Katavi- Mpimbwe
RUDI	18,150,000	Udhibiti wa upotevu wa nafaka baada ya mavuno	Wafadhili	Manyara- Mbulu
HELVETAS SWIS International	61,000,000	Udhibiti wa upotevu wa nafaka baada ya mavuno	Wafadhili	Manyara- Mbulu, Hanang'
AMCC PROJECT	28,626,000		Wafadhili	Ruvuma - Tundulu
EMPIEN Ltd	4,600,000,000	uzalishaji wa Mahindi	Binafsi	Ruvuma - Tundulu, Madaba DC
JUMLA	4,799,145,600			

Sekta Binafsi: ANSAF

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
Strengthening the livestock policy advocacy in Tanzania (kufanya uchechemuzi wa kuboresha sera ya mifugo Tanzania)	301,217,529	Uzalishaji, Usindikaji, uchakataji, Masoko, Huduma za Ugani na pembejeo	TrustAfrica, BMGF	Tanzania
Kuimarisha mifumo ya sera ambayo italeti mapinduzi kwenye sekta ya kilimo	330,064,894	Kuimarisha MIFUMO NA TAASISI	AGRA	Tanzania
Policy advocacy to strengthen system and Institutions for Agriculture transformation in Tanzania	119,502,255	Kufatilia miradi	FCS	Morogo, Iringa, Mbeya, Ruvuma, Songwe
Grain Postharvest Loss Prevention (GPLP) project (Mradi wa kuzuia upotevu wa mazao baada ya kuvuna)	218,037,655	Uzalishaji, Usindikaji, uchakataji, Masoko, Huduma za Ugani na pembejeo	Helvetas Swiss Intercooperation-Tanzania (HELVETAS)	Tanzania(Morogoro, Dodoma, Singida, Manyara, Tabora, Shinyanga, Simiyu)
ALIVE project	252,555,142	Uzalishaji wa mazao ya chakula na upandaji wa miti;	VI Agroforestry	Tanzania-Kagera: Bukoba Vijijini, Kyerwa and Karagwe; Mwanza: Ukerewe; Mara (Musoma Vijijini, Rorya, Butiama na Bunda)
Sustainable Agricultural Intensification Research and Learning in Africa (SAIRLA) (Mradi wa utafiti na kujifunza kuhusu kilimo endelevu shadidi)	136,859,942	Uzalishaji, usindikaji, masoko, pembejeo, huduma za kiugani	UKAid	Tanzania
JUMLA	1,358,237,416			

Kiambatisho Na. 12:

Sekta Binafsi: Mwamvuli wa TIRDO

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji mpya kwa mwaka (Tshs)	Kazi kubwa ya kiuwekezaji iliyoifanyika	Vyanzo vya uwekezaji (binafsi/Washirika wa Maendeleo)	Mahali
ZANZIBAR SEAWEED CLUSTER INITIATIVE (ZASCI): <i>Capacity building to processors on sea weed processing to value added products for enhanced market access</i>	131,219,800	Ujenzi kaushio la Jua na usimikawaji wa mashine ya kusagia (<i>solar dryer and installation of the grinding machine</i>) pamoja na utoaji wa elimu	Wasindikaji, wakulima na wafanyabiashara wa Mwani	Pemba and Unguja
OKOA - BIOINNOVATE: <i>To innovate and commercialize nutrient- rich mushroom substrate blocks in East Africa.</i>	576,111,700	Ubunifu wa vitalu biashara kwa ajili ya uzalishaji wa mazao	Wajasiliamali, wakulima na wasindikaji wa Uyoga	Morogoro
JUMLA	707,331,500			

Sekta Binafsi: Mwamvuli wa CARMATEC

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
ELMI MOHAMED	20,000,000	Ubunifu na utengenezaji wa vipandio vya mazao mbalimbali	Binafsi	JJI LA ARUSHA/KATESH
DORGO AGRO ENG	19,179,300	Ubunifu na utengenezaji wa kaushio la matunda na mbogamboga	Binafsi	JJI LA ARUSHA
GONGAL MODEL CO.LTD	20,000,000	Mafunzo ya ujenzi wa mitambo ya biogas	Binafsi	JJI LA ARUSHA/KARATU
ASHA YAKUTI	1,000,000	Ubunifu na utengenezaji wa mshine ya kupukuchua mahindi	Binafsi	JJI LA ARUSHA
SAADA RAMADHANI	700,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kumenya karanga	Binafsi	JJI LA ARUSHA
DYNESS JULLU	1,000,000	Ubunifu na utengenezaji wa mshine ya kupukuchua mahindi	Binafsi	JJI LA ARUSHA
AMON ERNEST NTABAGI	2,200,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kupukuchua mahindi	Binafsi	JJI LA ARUSHA
PERAGIO TILIA	1,000,000	Ubunifu na utengenezaji wa mshine ya kupukuchua mahindi	Binafsi	JJI LA ARUSHA
KILIMO JOINT LTD	4,500,000	Ubunifu na utengenezaji wa vipandio vya mazao	Binafsi	JJI LA ARUSHA
RICHARD MUSHI.	2,000,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kufunga majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
JOSHUA MBALAKAI	2,200,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kukatakata majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
LOMNYAKI ELISHA	2,200,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kukatakata majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
GEORGE MABUGA	2,200,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kukatakata majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
RICHARD MUSHI.	3,520,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kukatakata majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
GEORGE MABUGA	2,200,000	Ubunifu na utengenezaji wa mashine ya kukatakata majani ya mifugo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
EQUIPMENT AGRUCULTURE LTD	5,330,000	Majoribio ya zana za kilimo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
ZANA BORA LIMITED	7,230,000	Majoribio ya zana za kilimo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
AGROCOM AFRICA LTD	10,695,000	Majoribio ya zana za kilimo	Binafsi	JJI LA ARUSHA
JUMLA	107,154,300			

Sekta Binafsi: Mwamvuli wa EPZA

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyoifanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
OLIVADO TANZANIA LIMITED	5,800,000,000	Uchakataji na usindikaji wa maparachichi pamoja na mafuta yanayotokana na parachichi	Binafsi	Wanging`ombe, Mkoani Njombe
JIELONG HOLDINGS (TANZANIA) LIMITED	69,600,000,000	Usindikaji wa mazao ya kilimo (mafuta ya mbegu za pamba, mafuta ya alizeti na malisho ya wanyama)	Binafsi	Kijiji cha Nhelegani Kati, Kata ya Kizumbi, Shinyanga
AFRICADO LIMITED	293,000,000	Uzalishaji, usindikaji wa maparachichi kwa mauzo ya nje.	Binafsi	Siha, Kilimanjaro
RIJK ZWAAN Q-SEM COMPANY LIMITED	4,600,000,000	Uzalishaji wa Mbegu na uzalishaji wa mboga mboga (vegetables)	Binafsi	Usa River, Arusha
QUALITY PULSE TANZANIA LIMITED	16,240,000,000	Usindikaji wa mazao ya kilimo (mbaazi)	Binafsi	Ubungo, Dar es Salaam
SOMANI AGRO EXPORT LIMITED	1,392,000,000	Usindikaji wa mazao ya kilimo (mbaazi)	Binafsi	Ubungo, Dar es Salaam
Dekker Bruins	17,632,000,000	Kilimo cha maua na kuuza nje ya nchi	Binafsi	Arumeru, Arusha
JUMLA	110,957,000,000			

Sekta Binafsi: Bodi ya Usimamizi wa Stakabadhi za Ghala (WRRB)

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
MEMA HOLDINGS LTD	1,728,000,000	Ujenzi wa ghala	SELF EQUIT, UNCDF LOAN	KITETO
JUMA TWAHA	150,000,000	Ujenzi wa ghala , Kiwanda cha Kusindika Mpunga na Vinu vya mahindi	BINAFSI	TUNDURU
GDMCOMPANY LTD	11,800,000,000	Ujenzi wa ghala, Kiwanda cha kusindika kahawa na kuwezesha upatikanaji wa pembejeo kwa wakulima	BINAFSI	MBOZI
JUMLA	13,678,000,000			

Sekta Binafsi: Mifugo na Uvuvi

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji (Tshs)	Kazi iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji	Mahali
FAY FASHION TANZANIA	70,000,000	Ujenzi wa Jengo la Karakana ya Uzalishaji.	Binafsi.	Bunju B, Dar es Salaam
Afri Tech Organic Leather	100,000,000	Ununuzi wa mashine za kuandaa madawa ya asili ya kuchakata Ngozi (vegetable tannins), kuchakata Ngozi, kutengeneza bidhaa za Ngozi, uongezaji wa ujuzi katika bunifu mbalimbali, uanzishwaji wa shamba la miti aina ya miwati,	Washirika wa Maendeleo.	Wilaya ya Mwanga, Kilimanjaro.
SIMONS LIMITED	188,000,000	Ununuzi wa vyerahani, mashine za kukatia ngozi, ununuzi wa Toe lasting mashine, ununuzi wa <i>heel lasting machine</i> , ununuzi wa malighafi	Mikopo ya Kibenki, Washirika wa Maendeleo au Binafsi.	Manispaaya Temeke, Dar es Salaam.
ORIGENES LEATHER PRODUCTS LIMITED	30,000,000	Kutengeneza Viatu vya Ngozi na Mikanda.	Binafsi	Tabata Chang'ombe, Halmashauri ya Ilala.
Moshi Leather Industries Ltd.	200,000,000	Kusindika Ngozi na kutengeneza bidhaa za ngozi.	Wawekezaji wa nje kwa ushirikiao na Serikali (<i>share</i>).	Moshi, Kilimanjaro.
PM.TITOS Leather Company	120,000,000	Ununuzi wa mashine, kutoa fursa za mafunzo na kuboresha mazingira ya kazi.	Binafsi.	Moshi mjini.
JUMLA	708,000,000			

Sekta Binafsi: Ardhi

Mdau/Mradi	Thamani ya Uwekezaji mpya kwa mwaka (Tshs)	Kazi kubwa ya kiuwekezaji iliyofanyika	Vyanzo vya uwekezaji (binafsi/Washirika wa Maendeleo)	Mahali
DAI Global Co. (Land Tenure Assistance (LTA))	3,750,000,000	Mradi umeweza kutoa CCRO 65,000. Pia umeweza kufanya Mipango ya Matumizi ya Ardhi katika vijiji 37 vilivyopo Mkoa wa Iringa (32) na Mbeya (5).	Ufadhili wa USAID	Mikoa ya Iringa na Mbeya
Tanzania Forest Conservation Group	224,000,000	Kwa mwaka wa fedha 2019/2020, imeweza kufanya mipango ya matumizi ya ardhi (LUP) katika vijiji 10 na kutoa CCRO zipatazo 1600 katika vijiji hivyo.	Ufadhili wa Swiss Aid	Vijiji vinavyozunguka hifadhi za misitu
Haki Ardhi	200,000,000	Katika mwaka 2019/2020, shirika limefanya Mpango wa Matumizi ya Ardhi katika kijiji kimoja kiitwacho Madamu kilichopo katika Mkoa wa Morogoro Wilaya ya Morogoro Vijijini. Pia shirika lipo katika hatua ya mwisho ya kuwezesha upatikanaji wa CCRO 210 katika kijiji hicho.		Morogoro
JUMLA	4,174,000,000			

KIAMBATISHO 5. UTEKELEZAJI WA PROGRAMU KWA MIRADI INAYOPITA NJE YA MFUMO WA BAJETI KWA MWAKA

S/N	Development Partner	Off-budget Project	Fund allocated (TZS)	Fund disbursed (TZS)	Major ASDP II Component
1	USAID	WARIDI	16,560,000,000		1
2	JICA	[TANCAID2] Project for Capacity Development for the Promotion of Irrigation Scheme Development Under the DADIP 2	3,420,000,000		1
		Subtotal Component 1	19,980,000,000		
3	USAID	Mboga na Matunda project (MnM)	2,760,000,000		2
4	USAID	NAFAKA II	10,810,000,000		2
5	USAID	Advancing Youth	5,750,000,000		2
6	USAID	CAPACITY BUILDING IN AGRICULTURE	4,600,000,000		2
7	European Union	Support to Food Security and Nutrition in Tanzania (Boresha Lishe)	24,035,000,000	10,191,743,210	2
8	Enabel/ Belgian development agency	Sustainable Agriculture Kigoma Region Project (value chain development)	3,381,000,000	2,461,000,000	2
9	WFP	Climate Smart Agriculture Project-(CSAP)	6,210,000,000	3,450,000,000	2
10	The wood Foundation Africa (TWFA)	Chai Project	3,834,100,000	3,834,100,000	2
11	BioInnovate Africa	Development of Improved Semiochemical prototypes for controlling Tsetsefly (TVLA)	192,820,500	192,820,500	2
12	Biotechnology and Biological Sciences Research Council-UK (BBSRC)	Enabling Tsetsefly elimination (TVLA)	93,033,367	93,033,367	2
13	Biotechnology and Biological Sciences Research Council-UK (BBSRC)	An Intergrated Approach to tackling drug resistance in Livestocks (TVLA)	121,286,291	121,286,291	2

S/N	Development Partner	Off-budget Project	Fund allocated (TZS)	Fund disbursed (TZS)	Major ASDP II Component
14	Finland Defence Force	Strengthening Health and Biosecurity in Tanzania (TVLA)	153,023,600	153,023,600	2
15	Polish Aid	Assistance to LITA	67,281,900	67,281,900	2
16	European Union (EU)	AGRI-CONNECT Component 4: Increase knowledge and adoption of good nutrition practices	5,074,950,000	0	2
17	World Bank	South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth (SWIOFish)	11,094,917,551	11,094,917,551	
18	Food and Agriculture Organization	<i>Mradi wa Usimamizi wa Samaki Wanaopatikana kwenye Tabaka la Juu la Maji</i>	228,737,551		
		Subtotal Component 2	78,406,150,760	20,564,288,868	
19	USAID	Alliance for Inclusive and Nutritious Food Processing (AINFP)	690,000,000		3
20	JICA	【Matoborwa】 Verification Survey with the private sector for disseminating Japanese Technologies for Sweet Potato varieties, production and storage which enable market oriented agriculture	600,000,000		3
21	European Union (EU)	Empowering Smallholder Women and Youth Farmers on Rice Postharvest Management and Marketing	4,761,000,000	1,534,525,960	3
22	European Union (EU)	Rice Project	4,761,000,000	0	3
23	European Union (EU)	Enhancing the Competitiveness of Smallholder Rice farmers in Morogoro (ECSR)	4,761,000,000	809,645,540	3
24	European Union (EU)	MARK-UP - Regional programme with EAC - National component for Tanzania	6,796,500,000	0	3
25	SIDA	Agricultural Markets Development Trust (AMDT)	4,558,140,000		3
26	EU Union Commission Coordinated by FAO	Support Towards Operationalization of the SADC Regional Agricultural Policy (STOSAR)	159,430,000	159,430,000	3
27	HELVETAS-Swiss Intercooperation-Tanzania	Grain Post Harvest Loss Prevention Project-GPLP	2,685,714,286		3

S/N	Development Partner	Off-budget Project	Fund allocated (TZS)	Fund disbursed (TZS)	Major ASDP II Component
28	European Union (EU)	AGRI-CONNECT Component 2: Support production, value addition and marketing in Coffee, Tea, Horticulture in Southern Highlands and Zanzibar	120,530,062,500	0	3
		Subtotal Component 3	150,302,846,786	2,503,601,500	
29	USAID	Advancing Nutrition	1,150,000,000		4
30	USAID	Sera Bora - Michigan State University (ASPIRES)	2,070,000,000		4
31	USAID	Lishe Endelevu	9,430,000,000		4
32	JICA	[ARDS]Project for Capacity Development on Data Collection, Analysis and Data-based Reporting under ASDP	3,180,000,000	131,890,740	4
33	JICA	【TANSHEP】 Project for Strengthening DADP Planning and Implementation Capacity through use of SHEP approach	4,200,000,000	589,793,333	4
34	WFP	Global Framework for Climate Services (GFCS)	1,046,500,000	828,000,000	4
35	UNDP	Rapid Response Implementation Support (RARIS)	2,580,837,667	1,100,000,000	4
36	AGRA	Strengthening Coordination of ASDP II in Local Government Authority (SCALGA)	1,065,268,000	837,816,400	4
37	Lutheran World Relief	Investing in New Ventures of Entrepreneurial Students in Tanzania (INVEST)	302,833,333	104,000,000	4
38	European Union (EU)	AGRI-CONNECT Component 1: improving sector enablers and business environment	15,224,850,000	0	4
39	FAO	Tanzania Fisheries Master Plan	448,500,000		
		Subtotal Component 4	40,698,789,000	3,591,500,473	
		Grandtotal Offbudget	289,387,786,546	26,659,390,841	